

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ludovít Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Ročník 30
34/2015
29. august 2015

Cena 0,50 €

ZAKARPATSKÁ UKRAJINA
JE NEPOKOJNÉ TRASOVISKO
Strana 5.

VLADIMÍR MINÁČ ML. –
HRDÝ NA NAŠE DEJINY
Strana 6.

SLOVENSKÉ IDEÁLY
A STÁLY ZÁPAS O NE
Strana 8.

ATLÉT ALOJZ KORMÚTH
VÍŤAZIL S ČREPINOU V NOHE
Strana 10.

SPOMIENKA NA A. HLINKU
V BRATISLAVE-RUŽÍNOVE
Strana 11.

SLOVO O SLOVENSKU

My Slováci sme kategorickí. Je to na škodu. Svet vnímame čierno-bielo. Bud' je to tak, alebo onak. Stredná cesta neexistuje... No život taky jednoznačný nie je.

Našu kategorickosť sme možno získali z historických okolností. Štátosť sme mali len za čias Svätopluka, aj tú sami spochybňujeme. Potom nastala tisícročná poroba v Uhorsku, nekompromisná maďarizácia po revolučných rokoch a po prvej svetovej vojne politika jednotného československého národa. Druhú štátosť sme si poškvrnili spoluprácou s Hitlerom a prišiel ďalší, tentoraz český totalitný import v roku 1948 – zločinecký komunizmus. Našu kategorickosť utvrdzovali bolševické heslá: Kto nejde s nami, ide proti nám. Áno, historický život nášho národa v útlaku a totalitných režimoch z nás vytvoril kategorický národ.

Ziaľ, ani po štvrtstoročí demokracie sme sa tohto zlozvyku nezbaľovali. Dokumentovať ho môžeme na optike posudzovania prvej Slovenskej republiky v rokoch 1939 – 1945 a Slovenského národného povstania. Nielen niektorí zblúdení politici, poplatní historici, globalizačné médiá hlavného prúdu, ale i radovi Slováci hodnotia obe tieto historické obdobia nášho národa čierno-bielo. Jedni tvrdia, že slovenský štát bolo nacistické zlo v podmienkach Slovenska, druhí ho velebia. Iní vratia, že SNP bolo bojom za česko-slovenskú spolenectvo, ostatní, že boj za slovenskú štátosť. A kategorických, neobjektívnych hodnotení pribúda v priereze celej spoločnosti aj dnes.

Matica slovenská i odkaz Ludovíta Štúra po dvesto rokoch jeho narodenia vytvára konečne priestor a vzniká povinnosť, aby sa všetky významné historické udalosti Slovákov hodnotili objektívne a komplexne. Lebo historickou pravdou je, že bez armády, zbraní, dôstojníkov, generálov, politikov či bankárov prvej Slovenskej republiky by Slovenské národné povstanie nevypuklo. Povstalci by nemali z čoho streľať, a tak vzdrovorať hitlerovskému Nemecku. Je najvyšší čas, aby sa mladá historická generácia bez vplyvu ľudáctva i komunistov rozhadla zhodnotiť aj pozitívny prínos Slovenského národného povstania, a aj jeho temné stránky, teda osobne zlyhania niektorých partizánov a ich kriminálne činy.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor

R - 2015027

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografa.sk

I S S N 0 8 6 2 - 8 8 2 3
3 4
9 7 7 0 8 6 2 8 8 2 0 0 7

Povstanie v roku 1944 ešte stále delí a traumatizuje slovenskú spoločnosť

Slováci sa postavili Hitlerovi a bojovali proti nemu

Martin LACKO – Foto: archiv SNN

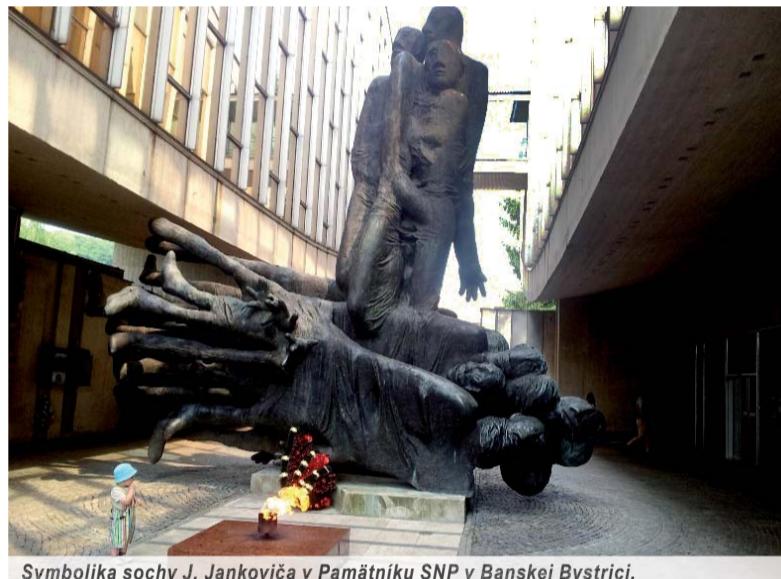
O udalosti, pre ktorú Slovenská národná rada v jeseni 1948 uzákonila názov Slovenské národné povstanie, sa povedalo a napísalo už mnoho. Jeho hodnotenie je však stále v pohybe a treba ho vidieť v kontexte. Špecifickom aj historickým nešťastím Slovákov bolo, že ich národná emancipácia vrcholila v rokoch 1938/1939, teda v čase, keď strednú Európu ovládlo nacistické Nemecko. Tieto dve osobitné udalosti sa neskôr spájali a politicky zneužívali na protislovenskú propagandu, na spochybňovanie slovenskej štátosťi.

Štrnásť marec 1939 znamenal tak naplnenie samourčovacieho práva národa, ako i záchranu Slovenska pred rozdelením medzi nenávytných susedov. Existencia SR značila historickú skúsenosť, že svoju krajinu si dokážu Slováci spravovať sami. Osobitne sa to ukázalo v ozbrojených zložkách (armáda, žandarstvo, finančná stráž), ktoré boli tradične doménou Čechov. Bez nich by sa sotva mohlo pripraviť také rozsiahle povstanie, k akému nakoniec došlo.

Pre Benešova exilovú reprezentáciu v Londýne, rovnako ako komunistickú v Moskve samourčovacie právo Slovákov nič neznamenalo. Slovensko videli ako súčasť ČSR – pre nich českého štátu. Slováci boli len Česi hovoriaci slovensky. Stav, keď bolo subjektom medzinárodného práva, pokladali len za vynútené provizórium, za dôsledok politiky Hitlera a „ludáckych zradcov“. Slováci boli podľa nich povinní sa z tohto stavu vykúpiť, očistiť. „Vstupenkou“ do povojnej Európy malo byť povstanie. Na jeho uskutočnenie vyzývali ako prvý Beneš, a to už od roku 1939. Pochopiteľne, vtedy to bolo nereálne. No v roku 1944 bola už situácia iná.

■ PRELOMOVÝ ROK

Vítazstvom Beneša bol už podpis jeho zmluvy so ZSSR 12. decembra 1943, ktorou si návrat ČSR veľmi priblížil. Bol to stimul aj pre domáci odboj – o pár dní došlo k prvemu pokusu o zjednotenie rozstrešených skupiniek v tzv. Vianočnej dohode. Bolo čoraz viac zrejmé, že Nemecko prehra a ČSR bude obnovená. Fašistické Taliansko kapitulovalo. Spojenci

Symbolika sochy J. Jankoviča v Pamätníku SNP v Banskej Bystrici.

sa blížili a v Európe vznikali protinemecké povstania. Garnitura SR bola v bezvýhodnej situácii. Usúdila však – a s novou väčšinou národa – že v danej situácii sa nedá prakticky nič robiť, pretože SR je pevne vklinená do nemeckej sféry a pri pokuse o odpor by bola zničená. Časť ekonomických a vojenských elít sa napäť podujala na riskantný krok – pripraviť ozbrojené vystúpenie, ktorým by sa Slovensko prihlásilo tak k víťaziacej antihitlerovskej koalícii, ako aj k obnove ČSR.

■ PRÍPRAVY POVSTANIA

Medzi tých, ktorí sa zapojili do preveratových plánov, boli napríklad národo-

hospodári I. Karvaš a P. Zaťko či minister národnej obrany gen. F. Čatloš. Jeho vojenský plán prevzala i skupina česko-slovenský orientovaných dôstojníkov okolo pplk. Jána Goliana a bratov Veselovcov (Vojenské ústredie), sídliača v Banskej Bystrici. Na rozdiel od Čatloša sa však neusilovali o uchovanie SR. Do SR vysielali sovietski svoje partizánske skupiny, ktoré využívali nemeckú okupáciu. Tým výrazne poškodili Slovensko i povstalcov. Po vstupe nemeckých jednotiek Vojenského ústredie vydalo pokyn na odpor armády proti Nemcom. Na takmer polovici územia SR sa uchytli orgány nového politického centra, Slovenskej národnej rady, fakticky

nový vojnový štát. Štátovprávne sa prihlásil k ČSR, politicky bol však od vlády v Bratislave i v Londýne nezávislý, osobitý. Z vnútorného hľadiska v ňom prebiehal zápas medzi komunistami a demokratmi.

Povstanie sa oficiálne organizovalo pod c. vlajkou. Povstalecká armáda mobilizovala v mene ČSR, vrátila sa k čs. hodnotiam. Jej oficiálny názov bol Československá armáda na Slovensku a jej organizátori za svojho najvyššieho veliteľa pokladali Beneša. Pokial však ide o masu radových vojakov, tí svoj boj nechápalí ako boj za ČSR, ale takmer výhradne ako boj proti Nemcom, ako boj za skoršie ukončenie hroznej vojny.

■ PREVRAT ČI POVSTANIE

Z hľadiska Slovenskej republiky išlo o štátny preverat. Povstalci odmietli poslušnosť zloženej prisahe, štátu, ktorý stále existoval. Z pohľadu exilových vlád a vôleb stúpencov jednotného Česko-Slovenska to však bol revolučný počin, politicky úspech, dôkaz správnosti ich politiky.

Z politického pohľadu dneška malo povstanie bezpochyby svoj význam. Tradične antihitlerovského odboja sú živé od roku 1945 v celej Európe. Slovenski predstavitelia môžu kedykoľvek smelo povedať: áno, Slováci sa prihlásili do boja proti Hitlerovi, proti nacizmu.

Bolavou otázkou však je, či politické deklarácie vyvážia tisíce mŕtvych a nedozené materiálne škody. Urychlilo koniec druhej svetovej vojny v našej krajině? Pomohlo Slovensku, alebo mu skôr poškodilo?

3 OTÁZKY PRE:

Antona HRNKA, slovenského historika a národného politika

Bez Slovenskej armády by SNP nevypuklo

• Patrí SNP medzi významné medzník slovenských dejín?

SNP patrí k najvýznamnejším medzníkom slovenských dejín v minulom storočí. Určilo v pozitívnom i negatívnom zmysle ďalšie osudy Slovenska. Povstanie bolo predovšetkým bojem bežných slovenských ľudí, ktorí sa so zbraňou v ruke postavili na odpor cudzej okupácej armáde. Politicky bolo snahou časti slovenskej politickej reprezentácie zachovať ideu slovenskej štátosťi v podmienkach, keď víťaziace spojenecné mocnosti unieso uznávali Benešovu vládu ako predstaviteľa Slovákov i Čechov.

• Existujú historické názory, že bez vzniku prvej Slovenskej republiky by nemohlo byť vyhlásené ani SNP.

na Slovensku. Preto je prejavom hlbokého historického bezvedomia, ak nieko nazve F. Ďurčanského nacistom.

• Bojovali povstalci v SNP za spoločný štát s Čechmi alebo za slobodu v samostatnom Slovensku?

Len čo sa dá armáda do pohybu, tažko sa jej môže jednotlivco vzriečiť. Preto v radoch povstaleckých vojakov bojovalo množstvo presvedčených ľudákov, slovenských vlastencov, autonomistov a stúpencov samostatnosti, ale aj opačne – česchoslovakistov i úprimných stúpencov spoločného štátu dvoch rovnoprávnych národov.

Zhováral sa Maroš SMOLEC
Foto: SNN

V SNN 35/2015
SI PRECÍTATE

Galéria Jána Koniarka v Trnave nepočíava a neustále pripravuje dynamické inštalácie Slovenskí sudsia majú zlú povest, ale nikto si to s nimi nechce rozhádzať... Spisovateľ, novinár a vlastenec Vladimír Ferko by sa dožil práve deväťdesiatich rokov

Matuška vnímal Štúra ako celistvú osobnosť a neprekonaného politika

Vedúca osobnosť celej jednej generácie

Nad ideovým odkazom Ľudovítom Štúrom pre slovenský národ, ale aj pre širší európsky kontext sa zamýšľali mnohí naši literáti a mysliteľia. Jedným z nich bol nekonformný literárny kritik, majster výstižného, nebojácného polemickejho, ba neraz až chirurgického slova Alexander Matuška. Osobnosť Ľudovítom Štúrom a jeho jazykovedné, politické, organizačné i literárne dielo bolo jeho srdcovou záležitosťou po celý život a viackrát sa k téme vrátil vždy s charakteristickou vehementnosťou narúšať prospechárske klišé, hodnotiace konvencie a stereotypy.

Alexander Matuška (1910 Vlčková – 1975 Bratislava) už 1. mája 1945 uväznenil v časopise *Vatra* (č. 11) článok pod názvom Štúrvčera a dnes, pričom bezprostredne pohnutkou k nemu bolo sté výročie vzniku Slovenských národných novín, a teda aj výročie „zavedenia slovenčiny ako spisovného jazyka“.

■ TYPICKÝ TÓN

Článok má politický charakter a polemický tón. Alexander Matuška v ňom svojím nástojčivým a briským spôsobom kritizuje tendenciu vtedajšej vládnucej politickej špičky, ktorá si – ako to býva

zvykom – prispôsobila Štúra na svoj obraz.

Druhýkrát sa Alexander Matuška k Štúrovi vrátil v esejskom početnom šíršich prednáškach v Bratislave 28. apríla 1948 a na valnom zhromaždení delegátov miestnych odborov Matici slovenskej v Liptovskom Mikuláši, ktoré sa konalo 22. – 23. mája 1948 na pamäť stého výročia mikulášskych Žiadostí slovenského národa.

■ LITERÁRNY KLENOT

O vyše dvadsať rokoch (1970) esej vyšla ako literárny klenot v druhom vydaní v bibliofílskej úprave vo

vydavateľstve Slovenský spisovateľ v Bratislave. Matuška v nej vidí Ľudovítom Štúrom ako celistvú osobnosť, ako nášho najväčšieho a doteraz neprekonaného politika a vedúcu osobnosť celej jednej generácie, ktorá nám dala národnú i európsku tvár. Na Štúra a Štúrovcov nazerá komplexne, preto píše: „Osamostatnenie slovenčiny je hlavným činom Štúrovcov, urobili sme však z neho bezmála ich čin jediný, a filologicky zaťažení nevyniesli sme na svelto, aby to všetci vedeli, najpodstatnejšie Štúrovecky argumenty proti biblictine a za slovenčinu, argumenty literárne vo svojom východisku, no spoľočensko-kultúrne vo svojom zacielení.“

Najväčšia socha Ľ. Štúra je v Žiline.

s presahom do vnútra čísla) pod lakovickým názvom Ľ. Š.

■ ESEJ ŠTÚR

Je to prenikavý, esejisticko-poetickej pohľad do charakteru Ľudovítom Štúrom, odhalenie jeho duchovna a jeho ideových postulátov. Pritom kritizuje schizofreniu slovenskej spoločnosti, ktorá je v náhľadoch na Štúra rozpoltená. „Hodnotenie jeho počinu sa vždy pohybovalo medzi chválou a hanou, alebo ho vynášali, alebo ho udupávali do čiernej zeme.“ Nevyhýba sa však ani Štúrovmu súkromiu. „Ak vám vôľa posudzovať ma,“ povedal Štúr v článku K odohnaniu ovadov v roku 1846, „vezmite to... súdte ma po tom, ako verejne pôsobím, ale súkromnému môjmu životu dajte pokoj, do toho nikoho nič! Lež vys... vždy len do tmy súkromného života zliezate a stadia... potvárania na moju osobu vynášate.“

Všetky tri eseje vyšli v 3. zväzku Vybraných spisov Alexandra Matušku, ktorý má názov Profily a portréty; ten vysiel vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ v Bratislave v roku 1972. (se)

Foto: Emil SEMANCO

Prečo sa Igor Matovič vyjadruje k zásahu vo firme, ktorá mu nepatri?

Kauza tajného nahrávania sa neskončila

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra Andrej MIŠANEK

Z kedysi seriózneho ústavného právnika Radoslava Procházkmu sa v parlamente stal ľudový zabávač. Jeho vyhlásenia postupne strácali na dôveryhodnosti, čo sa napokon potvrdilo v kampani na funkciu prezidenta. Kandidujúci Procházkmu rokoval s poslancom NR SR Igorom Matovičom, ako pripraviť štát o peniaze. Zaplatením za prezidentskú inzerciu v Matovičových novinách v hotovosti, bez dokladu. Niekoľko by mohlo mávnuť rukou a povedať, čo je to oproti poslancovi Jozefovi Mihálovi (SaS), ktorý viedol poradňu pre občanov, ako okradnúť štát na daniach.

Matovič je pravdepodobne najviac spomínaným politikom v médiách nie preto, žeby tak usilovne pracoval na prospech ľudí, ale preto, že má zvýšenú náklonnosť k exhibicionizmu. A keďže mu to ešte aj pekne dvíha preferencie, prečo by sa nezabával.

■ NEVYBERANÝ SLOVNÍK

Svojimi často nevyberanými slovami námi prestrelkami pútala a púta pozornosť v parlamente, ale aj na ulici. Navyše Matovič sa prostredníctvom svojich regionálnych novín vnucoval a dodnes vnučuje do obydlí ľudí v celom štáte. A často zabúda, že mu už nepatria. Vstupom

VŠIMLI SME SI

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR doručili do stanoveného termínu štyristodvačasťšesť žiadostí o poskytnutie dotácie na rozšírenie kapacít a rekonštrukciu priestorov materských škôl či vybudovanie zariadení školského stravovania. Z procesu hodnotenia vyradili pre rôzne nedostatky štyri žiadosti. Komisia napokon zo 422 žiadateľov vybrať 113, medzi ktorých ministerstvo prerozdelí deväť miliónov päťstotisíc eur.

Milióny do materských škôl

Jedna z nevyužívaných MŠ v Petržalke...

stva 44 žiadostí, Trnavského 39, Trenčianskeho 45, Nitrianskeho 54, zo Žilinského 65, z Banskoobruckého 56, Prešovského 65 a Košického kraja 58 žiadostí. Informoval o tom rezort školstva.

Prevažná väčšina žiadateľov – až 263, mala záujem o rekonštrukciu existujúcich priestorov pre potreby materskej školy. O rozšírenie kapacít materských škôl nadstavbou požiadalo 94 žiadateľov, o prístavbu 69 žiadateľov a o výstavbu nových materských škôl prejavilo záujem 30 žiadateľov. Viaceri prejavili záujem aj o obidva druhy rozšírenia kapacít materských škôl. Zriaďovatelia materských škôl zároveň žiadali aj o rozšírenie kapacít zariadení školského stravovania či už zriadením nových výdajných školských jedálni (19), alebo výstavbou nových (17).

Ak by vybraní žiadatelia odmietli prijať dotáciu za podmienok určených v zmluve (napríklad pre úpravu sumy požadovanej dotácie), prispevok získajú ďalší žiadateľ. Z Bratislavského kraja prišlo Sekcii regionálneho školstva.

SLOVENSKO

v zahraničí umožňujú rezortné medzinárodné zmluvné dokumenty. Podmienkou je, aby partnerské ministerstvo školstva príslušnej krajiny oficiálne požiadalo nás rezort školstva o takúto službu. Do zahraničia môže odišť učiteľ, ak prejde výberovým konaním. Spravidla je to na jeden rok. V prípade, že minister školstva podpíše výnimku, môže v cudzine získať maximálne štyri roky. V nedávno skončenom školskom roku 2014/2015 takto odišlo do zahraničia trinásť slovenčinárov.

V Maďarsku pôsobilo piatich škôlach šest učiteľov, ktorí zabezpečovali vzdelávanie pre 528 žiakov. V Rumunsku boli dvaja učitelia v školách v Bihorskej a Aradskej župe. Zabezpečovali vzdelávanie pre 128 žiakov. V Zakarpatskej Ukrajine sme mali v škole v Užhorode piatich učiteľov, ktorí učili 204 detí.

Vzdelávanie v týchto školách je bilin-gválne, deti sa učia v štátnom jazyku krajiny aj v slovenčine. V niektorých prípadoch učitelia vyučujú po slovensky len na hodinách slovenského jazyka a tzv. slovenskej vzdelanosti. Ostatné predmety sa v škole vyučujú v štátnom jazyku. Dôvody sú rôzne. Najčastej-

ČO INÍ NEPIŠU

je príčinou nedostatok pedagógov, ktorí sú schopní vyučovať v oboch jazykoch. Neraz sú tiež problémy s vhodnými učebnicami, ktoré musia vyuhovovať svojim obsahom štátnemu vzdelávaciemu programu konkrétnej krajiny. V mnohých prípadoch slúžia

učiteľom ako učebná pomôcka práve slovenské učebnice, ktoré poskytuje nás rezort školstva.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR podporuje úsilie zahraničných pedagógov v školách s vyučovaním slovenského jazyka aj tým, že im finančne podporuje metodické a jazykové semináre na Slovensku, určené pre učiteľov materských a základných škôl, ktorí predtým nemali možnosť študovať na slovenských školách. Rovnako majú možnosť využiť štipendijné miesta na letné kurzy slovenského jazyka na Univerzite Komenského v Bratislave. Na týchto kurzoch sa z krajanského prostredia zúčastňujú okrem pedagógov aj študenti, vedeckí pracovníci a pracovníci slovenských menšinových masívov. Pre mladú generáciu Slovákov sú v každoročnej ponuke vzdelávacie programy pre žiakov a študentov zo škôl s vyučovaním slovenského jazyka v zahraničí. Ministerstvo školstva financuje zo svojho rozpočtu pobyt pre približne 875 účastníkov. Tieto podujatia organizuje na Slovensku Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici a Univerzita Komenského v Bratislave. (irb)

NÁZORY

Zabávači prešli do parlamentu

Eva ZELENAYOVÁ

Po zmene režimu sa v rozhlase i televízii stali populárnymi programy s politickou satirou. Zuzana Bubíková sa ešte dlho po zmene adresy z bratislavskej na pražskú objavovala v Českej televízii. Rovnako v Česku doznieval Milan Markovič. V súčasnosti sa na Slovensku zabávame už iba na vybranej skupine ľudí v televíznej relácii s honosným názvom Nikto nie je dokonalý. Ukazuje sa, že s odchodom Mečiara do politického dôchodu skončila sa aj politická satira v médiach. Žeby nebolo politika, ktorého by stalo za to parodoval? Či už sa to nesmie? Alebo je za tým čosi iné?

Nedá sa povedať, že na Slovensku sa už na politikoch nezábavame. Ale ako robíť politickú satiru z politikov zabávačov?

Tak túto oblasť zatiaľ nezvládla televízia ani rozhlas. Ba ani tlačené médiá. Po vstupe skupiny Penta do denníka Sme odišla časť jeho redaktorov a založila nový Denník N. Masívna billboardová reklamná kampaň tohto denníka pôsobila sama osebe ako satira. Jeho zakladatelia tvrdili: Bez bulváru, bez oligarchov, bez kompromisov. Ibaže nevysvetlili, ako sa dá robiť taká finančne náročná reklamná kampaň bez donorov. Napokon, billboardová tvár dievča Denníka N uznávala, že písanie slobodne je ľažké...

Že na Slovensku jestvuje menej prekážok zarobiť veľké peniaze, než písanie slobodne, dokazuje aj aktuálna hlava štátu. Stačilo mať dosť peňazí, oblepiť Slovensko svojím portrétom a zábava sa mohla začať. Na

najvyššej úrovni. Prezident odignoroval účasť na podujatiach, ktoré symbolizujú slobodu či suverenitu národa. Dovolenková počas osláv štátneho sviatku 5. júla v Nitre. Dovolenková aj 17. júla, keď si konečne štátni pred-

KOMENTÁR

stavitelia pripomenuli výročie vyhlásenia Deklarácie o zvrchovanosti SR. A že sa príjemne zabáva vo funkcií prezidenta SR, svedčí aj jeho vzdanie sa prezidentského platu na prospch núdznych, čo si zasa kompenzuje cestami na štátne tropy a lietaním za rodinou do Popradu.

S pochovaním politickej satiry v médiach sa tento žánor začal vo veľkom presadzovať v najvyššom zákonodarnom

orgáne Slovenskej republiky – v parlamente. Plávajúci kandidáti z bývalej demokratickej strany (malé d je zámerné, lebo vypisovanie jej odnoží by priveli znejasnilo text) sa v predvolebnej kampani uchýlili dokonca k predvádzaniu vozíka so sviňami. Ako už len toto parodoval?! Iste, dalo by sa, keby isté politické kreatúry nepožívali štatút chráneného živočícha.

Korunu celej parlamentnej klike zabávačov nasadzuje samozrejme Igor Matovič. A za svoju obet si nevybral nikoho iného než slovutne sa tváriaceho ústavného právnika Radoslava Procházkmu. Najskôr pripravil dôkaz, že Procházka ako prezidentský kandidát súhlasi s platením časti inzercie bez dokladov. Teda že nie je imunný voči finančným machináciám. A kým po prezidentských volbách vyzval Procházkmu, že by mal skončiť v politike, neskôr mu ponúkol tri milióny eur ako úver bez úrokov na financovanie jeho strany Sieť. Požadoval malickeš, aby ľudia mohli verejne kontrolovať financovanie strany. Strana Sieť ponuku odmietla. Teda o čo ide? O zábavu?

O invenčný prístup ku kampani? O zaujatie voliča, a ako sa zdá, najlepšie formou zábavy? Nepochopiteľným aktom je spájanie sa Matoviča s Lipšicom, lebo každý z nich predstavuje iný typ politika. Ak vôbec možno o Matovičovi hovoriť ako o politikovi. Zatiaľ svojim marketingom dosiahol len to, že parlament sa zmenil na zábavnú šou. Lipšicovi možno uveriť, že bez vplyvu oligarchov sú na Slovensku len Matovič a Sulík. Zabudol sice na Kisku, ale to je iná kategória politiky. Ako sa dajú vysvetliť jeho slová? Že Matovič a Sulík sú sami osebe oligarchovia? Obaja pochádzajú z podnikateľského prostredia, ani jeden nepotreboval hľadať sponzorov na kampaň. Lipšicovmu naturelu by však mali byť cudzie Matovičove výlomeniny. Napriek tomu prijal ponuku ísť s ním spoločne do volieb. Čo z toho vyplýva? Je Matovič špeciálnym politickým druhom oligarchu, ktorý si kupuje lojalitu iných strán či sólo kandidátov peniazmi? Dokonca bez dokladov? Kto by takýto scenár politickej satiry dnes vymyslel? RTVS určite nie.

Takto spravodlivosť veru nevyzera

Ivan BROŽÍK

Ústavny súd SR v prvom polroku 2015 konštatoval v sto dvadsiatich piatich nálezech porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote. Zároveň priznal sťažovateľom finančné zadostučinenie za bezmála tristopäťdesiatisíc eur.

V minulom roku bolo prieťahov v súdmom konaní, ktoré potom riešili senáty Ústavného súdu SR, takmer rovnako. Nemožno teda tvrdiť, že by sa na Slovensku vymožiteľnosť práva zásadným spôsobom zlepšila, aj keď to súčasný vládny kabinet vo svojom programom vyhlásení slúboval. Súdy na rôznych úrovniach pracujú stále rovnako nepružne, ak nie ešte pomalším tempom...

"Pri porovnávaní s rovnakým obdobím uplynulého roku považujem za dôležité upozorniť na skutočnosť,

že kým v minulom roku sme prieťahy v súdmom konaní zaznamenali na tridsať jeden všeobecných súdoch, v tomto roku sa ich do nášho prehľadu dostalo už tridsať štyri. Rovnako pozoruhodná je aj štruktúra vecí, ktorých sa prieťahy týkali. Znázil sa počet

POZNÁMKA

obchodných a trestných vecí, naopak zvýšil sa počet exekučných a rodinných vecí," hodnotila uplynulý polrok predsedníčka ÚS SR Ivetta Macejková.

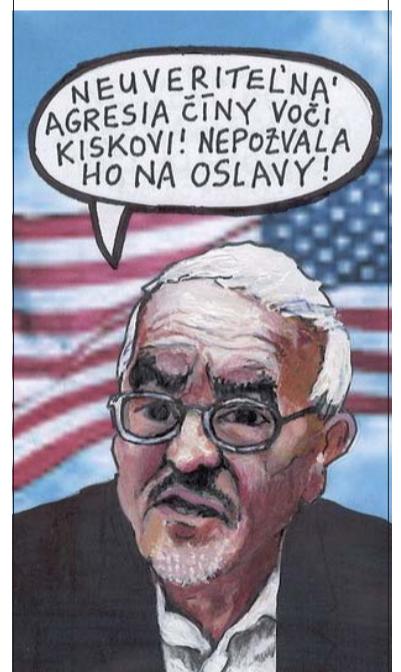
Naozaj sa nedá pochopiť, že vyšetrovanie trestného činu nevyplatenia mzdy trvá polícia vyše roka! Sotva možno pochopiť, ak vyšetrovanie trestných činov poškodzovania práv veriteľov, ale aj napríklad zastrašovania, poškodzovania dobrého mena, podvodov a sprenevery trvá tiež vyše roka. Pritom ide len o fazu vyšetrovania.

naia. Potom príde predvolanie obvineného od súdu a ten ho bez ospravedlnenia ignoruje. A čo sa stane? Ďalšie konanie je vytýčené možno o pol roka, o rok. Nasledujú ďalšie a ďalšie predvolania a mimoriadne dovolania a okolo nich všelijaké obstrukcie, až napokon má poškodený akú-takú nádej, že sa azda po desiatich rokoch domôže práva. Ten, kto škody spôsobil, medzičím zakladá jednu firmu za druhou, jedno občianske združenie za druhým, mätie stopy, prevádzka aktíva na nové eseročky a na pasíva zvysoka kašle – vedľa má najmenej tých desať rokov, kym ho súdy priškripnú...

Takto spravodlivosť nevyzera. Ako by mala vyzeráť, si môžeme predstaviť povedzme v Rakúsku. Spácha sa trestný čin, polícia to skonštatiuje na mieste činu, popoludní ide podzrivý a obvinený pred sudcu, o dva dni, nanajvýš do týždňa – do väzenia. Je

naozaj nepochopiteľné, ak aj v takých záväznych žalobách, ako je výživné, trvá roky, kym sa matka a dieťa domôžu práva. Ústavny súd rozhodol napríklad o sťažnosti, keď konanie o zvýšenie výživného pre maloleté dieťa trvalo štyri roky. Za tento čas sa v konaní okresného súdu vyskytli obdobia nečinnosti súdu najprv v dĺžke osem, potom sedem, neskôr ešte raz sedem a nakońec tri mesiace. Príčinou takých časových medzier nebola právna alebo skutková zložitosť veci, ale neefektívna a nesústredená činnosť – či skôr nečinnosť – súdu. Takmer identický scenár, ale oveľa dlhší, malo ďalšie konanie vo veci úpravy vyžívovacej povinnosti k maloletému dieťaťu, ktoré sa začalo ešte v roku 2007 a dodnes nebolo ukončené.

"A to je podľa môjho názoru iba vrchol ľadovca v tejto problematike. Vyžívovacia povinnosť má priamo vplyv na kvalitu životnej úrovne maloletých, ako aj sťažovateľov. Preto som presvedčená, že takéto konania si vyžadujú mimoriadnu starostlosť a pozornosť súdu, ktorá by mala viesť k efektívnejmu a rýchlemu postupu v konaní. Práve preto zostanú sťažnosti na takéto konania nadálej pod našim drobnohľadom," povedala Ivetta Macejková.

GLOSSÁR
ANDREJA MISANEKA

AKO BOLO, ČO BOLO

„Nezmyselné zabíjanie záčali niektorí partizáni. Raz sa to musí otvorené napísať. Medzi partizánmi v Sklabini (ale aj inde) zavádzali praktiky, podľa ktorých nebolo problémom zastreliť Nemca z Turca, Prievidze alebo Handlovej s paušálnym odôvodnením, že išlo o fašistu, špióna, agenta gestapa atď. Partizáni konali na svoju pásť, pritom nebolo v silách predstaviteľov domácej rezistencie, aby sa predišlo akciám, ktoré poškodzovali vec povstania,“ napísal v knihe *Povstanie bez legend* historik Jozef Jablonický. Podľa neho od 21. do 31. augusta 1944 iba v Sklabini postrelali do sto ľudí...“

Medzi nich mal 26. augusta 1944 pribudnúť ďalší, dnes už aj z literatúry známy človek, ktorý prežil partizánske vraždenie – Karol Nemčok. Pred ním sa písalo o katolíckom farárovi Jozefovi Pössovi zo Skleného, ktorý sa vyhral z masového hrobu 21. septembra 1944, a o starostovi obce Kláč Štefanovi Fárekovi. Partizáni ho ľažko raneného nechali ležať v lese 20. decem-

bra 1944 spolu s dvomi zastrenými lesnými robotníkmi. V knižke *Cesta smrti a života alebo útek z partizánskeho hrobu v Sklabini* opísal Jozef Nemčok príbeh svojho otca, ktorého na zák-

til daň. **Zatknutie a súd mohli byť aktom osobnej pomsty. Tri dni pred vypuknutím povstania vystrelila partizánska popravná čata na osem mužov a jednu ženu. Postrelaných zahádzali zemou v masovom**

štábu chceli umlčať nežiaduceho svedka aj po vojne. Nemčoka opäť zatkli. Kým bol vo vyšetrovacej väzbe, jeho žena s piatimi deťmi nesmela dostávať nijakú podporu. Obvinenia boli zrejme chabé, lebo po pre-

čím sa preradil do robotníckej profesie.

Autor nám ponúkol svedectvo o dobe. Jeho cieľom bolo aj očistiť pamiatku svojho otca. Čitateľa upútajú najmä postavy ľudí, ktorí za cenu ohrozenia vlastného života a existencie svojich rodín pomohli prenasledovanému nešťastníkovi. Je viac než isté, že keby sa pri prechode frontu alebo tesne po vojne objavila na verejnosti pravda o horárovi, primárovi alebo ďalších, ktorí sa pričinili o jeho záchrane, iste by aj oni mali do činenia s jeho katmi. Človek si položí otázku, kde na takýto skutok nabrali v ľažkých časoch silu? Že by to bola viera a potreba pomôcť bližnému v ohrození? O Nemčokovej knižke sa bude iste hovoriť. Je to vlastne neobýčajne dramatická filmová poviedka. Nabúrala prveľa dogiem a mýtov. Ak by podľa nej niekto nakrútil film, je viac než pravdepodobné, že by ponúkol divákom ešte šokujúcejšiu výpoved, akú vlni ponúkol skvelý Lutherov film *Krok do tmy*.

Recenzie si prečítate aj na strane 9.

Posolstvo človeka, ktorý ušiel z hrobu

Peter VALO

lade udania zaistilo partizánske komando v obci Šváb pri Kremnici. Odvliekli ho do Sklabiny, kde ho tzv. partizánsky súd odsúdil na smrť za to, že bol sympatizantom slovenskej štátnosti a príslušníkom HSĽS. Bolo to absurdné obvinenie. Členov HSĽS bolo veľa, mnogí boli aj v povstani, a stúpenci štátnosti ešte viac. Odsúdenec uvidel medzi svojimi katmi vlastného strýka Štefana, ktorého on ako pracovník daňového úradu svojho času postihol za to, že nezapla-

hrobu. Ľažko ranený Nemčok sa vyhralabal spod zeme. Dopolácal sa k nedalekej horární, kde ho horár Hanulík s manželkou ošetrili a ukryli pred partizánskou hliadkou hľadajúcou muža, ktorý ušiel z hrobu. Utečenec sa po dramatickom pochode dostal k sestre a odťal do nemocnice v Kremnici. Luďom, ktorí ho chceli poslat na onen svet, však prekážal ako nebezpečný svedok naďalej. Nemčokcovci sa odstáhovali na južné Slovensko do Šíaha, kde ho viac ako mesiac tajne liečil človek, ktorý sa pričinil o dobudovanie kremnickej nemocnice, riaditeľ a primár Anton Reichel. Ľudia z partizánskeho

rokovania obžaloby Miestnym ľudovým súdom a následnom prepustení mohol nastúpiť do práce na pôvodné miesto na Daňovom úrade v Kremnici. Luďom, ktorí ho chceli poslat na onen svet, však prekážal ako nebezpečný svedok naďalej. Nemčokcovci sa odstáhovali na južné Slovensko do Šíaha, kde ho viac ako mesiac tajne liečil človek, ktorý sa pričinil o dobudovanie kremnickej nemocnice, riaditeľ a primár Anton Reichel. Ľudia z partizánskeho

SEBAOBRANA

Unás sa to zatiaľ nedeje, ale nikdy nehovorime nikdy. Situácia okolo ubytovania imigrantov sa v susednom Rakúsku už vymkla spod kontroly. Organizácia Amnesty International nedávno kritizovala tamojšie podmienky a označila ich dokonca za „neľudské zaobchádzanie“. Pracovníci rakúskeho ministerstva vnútra vydali nezvyčajne emótiu žiadosť o pomoc, v ktorej vyzývajú občanov, aby sa podielali na hľadaní ubytovania pre utečencov a aby „dodali miestnym politikom potrebnú odvahu“.

Rakúske SOS

Vo vyhlásení sa píše: „Vážené Rakúšanky, vážení Rakúšania! My zamestnanci ministerstva vnútra sa týmto listom obraciame na vás s problémom pri hľadaní ubytovania pre ľudí na útek, pretože kompetencie nášho spolkového štátu dosahujú svoje medze. Očakávaný počet žiadostí o azyl v Rakúsku na začiatku utečeneckej krízy bol okolo štyridsaťtisíc, my však musíme počítať s až osiemdesaťtisíc žiadostami o azyl v roku 2015. To znamená tisícšesťsto utečencov každý týždeň. Podľa súčasného zákona je vláda zodpovedná za ubytovanie len v prvých dňoch, potom zodpovednosť prevezmú jednotlivé spolkové krajiny, podobne ako v Nemecku.“

Z tisícšesťsto ľudí týždenne jednotlivé spolkové krajiny prijímajú približne šesťsto. Zvyšných tisíc preto musí byť pod dohľadom samotného ministerstva vnútra. Minister vnútra už približne pred rokom varoval pred nedostatkom ubytovacích priestorov pre utečencov. Bez ohľadu na akýkolvek zákon sa snažíme my zamestnanci ministerstva vnútra zorganizať ubytovanie pre týchto ľudí. Pri nasadení všetkých našich sôl sa usilujeme udržať v chode základné služby pre utečencov. Bohužiaľ, napriek nášmu konštruktívnomu úsiliu o nájdienie ubytovania, aby sme ľuďom na útek poskytli strelu nad hlavou, sme sa stretli s odporom na rôznych úrovniach.

V tejto kríze sú len dve možnosti: prvou možnosťou je, že budeme všetci držať spolu a vyvinieme spoločné úsilie, aby sme čím skôr našli riešenie problému. Druhá možnosť je, že budeme stáť proti sebe a sústredíme sa na politické spory. My však chceme aj nadalej spolupracovať na nájdení riešenia.

Apelujeme preto dôrazne na vedúce sily v našej krajine, aby vytvorili prostredie, v ktorom možno viesť väzny a vecný dialóg, a žiadame všetkých Rakúšanov, aby sa aktívne podielali na hľadaní ubytovania. Dodajte svojim miestnym politikom potrebnú odvahu! Potrebujeme držať spolu a spojiť naše sily. V najbližších niekoľkých mesiacoch – najmä pred zimou – treba spraviť všetko pre to, aby sa zabránilo nárastu bezdomovectva. Vaši pracovníci ministerstva vnútra.“

Ako sa vyvinie kritická situácia, keď už nielen Rakúsko nebude mať kapacity na riešenie aktuálneho problému s imigrantmi? Máme aj na Slovensku očakávať ďalšie „dočasné“ tábory pre ľudí na útek z krízových oblastí? Orgány EÚ presunuli problém migrantov na jednotlivé členské štáty a arogantne určili kvóty, ktoré presahujú možnosti aj najbohatších krajín. Kam povedie táto politika eurokratov a kto ponesie jej následky, to je možné predvídať, a tá vízia je smutná až tragickej. K ničomu dobrému to nepovedie, ale to úradníkov v Bruseli očividne netrápi...

Robert LANDIS

Na kus reči s Ursom H. KELLEROM – darcom vzácnych kníh pre Maticu slovenskú Publikácie zo Švajčiarska v dome J. C. Hronského

Zhvárala sa Zuzana PAVELCOVÁ – Foto: autorka

Urs H. Keller je jediným synom rodičov Dr. Hansa a Margrit Kellerovcov. Doktor Hans Keller ako diplomat pôsobil počas vojnových rokov v Bratislave a poskytol vzácné svedectvo o prvej Slovenskej republike, ktoré naznamenal publicista Ján Smolec. Urs H. Keller má sedemdesaťtri rokov, je ženatý s Holandčankou Maartje, s ktorou majú tri deti – dvoch ženatých synov s deťmi a dcéru Ursulu. Svoju manželku stretol Urs Keller v svetovo preslávenej Hotel School vo švajčiarskom Lausanne v roku 1963, keď tam maturoval. O rok neskôr skončila túto školu aj jeho budúca manželka. Celý svoj profesijný život pracovali v hoteloch v Taliansku a vo Švajčiarsku. Neskôr v rokoch 1970 – 1974 pán Keller manažoval hotely v Nairobi a v Mombase (v Keni) a od roku 1974 až do roku 2002 spolu s manželkou manažovali hotely v Zermatt vo Švajčiarsku. Od roku 2003 žije tento odborník v hotelierstve v Burgenel – v malej vinárskej dedinke blízko ženevského jazera, nedaleko svojich troch detí a ich rodín.

Darca vzácnych tlačí Urs H. KELLER s holandskou manželkou Maartje.

- Momentálne žijete vo Švajčiarsku. Máte nejaké osobné spojivo, nitku, ktorá vás viaže so Slovenskom?

Narodil som sa v Bratislave 23. júla 1941. Môj otec bol vtedy vice-konzulom na novootvorenom švajčiarskom generálnom konzuláte. Asi pred dvanašťimi rokmi som sa bol opäť pozrieť v Bratislave – v čase, keď som bol na rekreačnom pobote vo Viedni. Jednému taxikárovi som ukázal pohľadnicu domu, kde som sa narodil, a tento dom sme identifikovali. Predstavte si, že sme ho aj našli. Môj rodny dom tam stál stále rovnaký, bez akejkoľvek zmeny na vonkajšej fasáde!

- Nedávno ste oslovili Maticu slovenskú s ponukou,

O ČOM JE REČ

Našiel som v našej záhradnej kronike 29. mája 1995 jeden z posledných zápisov Dr. Blahoslava Hečka: „Čas sa presunul – Prešlo 10 rokov – Všetko je troška iné – iba komáre nám pripomínajú trvanie – večnosť života... Blahoslav Hečko – v prešmycke ČLOVEK HLAS BOHA.“ Vtedy mal Slavo, ako sme ho familárne volali, krátko pred svojou osmedsiatkou. A teraz o pár dní uplynne od jeho narodenia (18. 9. 1915) sto rokov!

Majster jazyka, ktorý ovládal dokonale, výmyselník slovných hier, prešmyčiek a kalambúrov. Blahoslav Hečko neboli iba prekladateľ z taliančiny (absolvent Neapolskej univerzity) a francúzština, ale aj spisovateľ, autor viačerých kníh, ktoré patria do Zlatého fondu slovenskej literatúry. Na prvý pohľad vedecké, odborné knihy, ale napísané s takou bravúrou, s takou poéziou, brilantnosťou jazyka a štýlu, že sa mu tažko vyravná málofaktórsky pôvodný autor. Chodte do knižnice, vypožičajte si jeho knihu Dobrodružstvo prekladu a určite so mnou budeť súhlasit.

Dr. Blahoslavovi Hečkovi udelilo Taliansko v roku 1997 cenu Premio Nazionale per la Traduzione, ktorá je považovaná

či by do svojich fondov neprijala veľmi vzácné knížky. Len tak – darom... Prečo ste sa rozhodli darovať knížky práve tejto inštitúcií?

Keď môj otec v roku 1999 umrel, zanechal aj veľmi rozsiahlu knižnicu, ktorá obsahovala určitý počet kníh týkajúcich sa Slovenska – krajiny, ktorú moji rodičia mali veľmi radi po celý život. Otec počas svojho profesionálneho života diplomata pôsobil na rôznych miestach a v mnohých krajinách – Prahe, Moskve, Ankare (Turecko), Kolombe (Cejlón, dnes Srí Lanka), Berne (Švajčiarsko), Pekingu (Čína), a pred odchodom do dôchodku bol švajčiarskym vývyslancom aj v Belehrade (Juhoslovávia). V rokoch 1967 – 1974 cie-

za prekladateľskú „nobelovku“. Bol neobyčajne pracovitý, preložil vyše tristo titulov kníh a divadelných hier, ktoré sa v jeho prekladoch hrajú dosiaľ na slovenských javiskách. Napíšte do vyhľadávača vo počítači Goldoni a vedľa neho sa hneď objaví – preklad Blahoslav Hečko. Práve

Človek Hlas Boha

Peter ŠTRELINGER

tu sa uplatnil jeho humor. Ako on vrazil: „Humor – to je kýchanie mozgu!“ A pri jeho textoch bolo vždy divákom, ale aj čitateľom do popuku. V tejto glose niet miesta na všetky genialne veci, ktoré za svojho života vytvoril. Tak spomeniem aspoň niektoré, čo som si pripravil s jeho venovaním na písací stôl. Začnem azda najslávnejším prekladom z jeho diele – Zvonodrozdom, satirickým románom francúzskeho spisovateľa Gabriela Chevalliera. Zvonodrozovo povýšil Blahoslav Hečko na slovenského Kocúrkovo, zaľudnil ho postavami a postavičkami, ktorým dal neopakovateľné slovenské mená: farár Obrobtá, richtár Bartolomej Stonoha,

tajomník obecného zastupiteľstva Čalaprdka... To sú tí hlavní výmyselníci, čo dali postaviť v Zvonodrozove obecný záchod, ktorý spôsobil neuveriteľný rozruch, najmä u žien. Kto čítał Hečkov preklad Zvonodrozova, nikdy nezabudne na klebetnicu a zlomyseľnú starú dievku Kuniku-

val ma za zneuctenie,“ vysvetľoval mi zanietene. „Ibaže, bol som na liečení v Bojniciach a tam som na jednej bráničke čítal menovku: Fitfiritoval Obávam sa, že bola aj krstným menom Kunikunda – to som už neskúmal!“

Ked som prišiel v roku 1975 z Martina – povedané slovami Romana Kaliského „dobyť Bratislavu“, písal som práve životopisnú poviedku o Františkovi Hečkovi do knihy Kto proti osudu. A tak som navštívil na Sokolskej ulici Dr. Blahoslava Hečka. Oslovoval práve šesťdesiatku! Očarený jeho prijatím a rozprávaním som túto novelu rozšíril aj o jeho príbeh. Napísal som o stretnutí dvoch bratov, keď František Hečko písal svoj slávny román o Vlčindole. Slavo mi odkryl, ako vzniklo bratovo Červené víno, kde čerpal František inšpiráciu pre jednotlivé postavy. Pochoptil som, prečo je vo víne (aj červenom) pravda... Na dlhé roky som patril k okruhu priateľov tohto šlachtica prekladu a veľkého slovenského rozprávača. Keď odišiel na večnú pút, cítil som, že v mojom živote veľmi chýba. Lebo aj keď som bol oveľa mladší, bol mi ako brat, ako jeden z najbližších ľudí... On mal vždy rád mladých ľudí, so starými sa vraj dá rozprávať len o chorobách. Teda, živjó na tvoju stovku, Slavko!

Knihy z knižnice môjho otca, ktoré s potešením v jeho mene darujem, sú trebárs Stará česká modlitebná kniha, Budapešť 1886; môj otec ju kúpil 7. augusta 1972 v Kováčici od slávneho insitného malíara Martina Jonáša. Od neho je aj Slovenská biblia z roku 1912, ktorú kúpil 5. júna 1971, ako prezáradza ručne písaná poznámka môjho otca v jej vnútri. Ďalej je to Nový zákon, David Gessner, Zürich (Švajčiarsko), 1778. Pri ňom však nie sú ďalšie okolnosti o kúpe a spôsobe získania známe. A publikáciu Oficio Divino, Todos los Dias di Fiesta y de Precept Latina y Castellano, Laplace, Sanchez y Cie, Paríž 1843. Dátum a miesto nákupu sú tiež neznáme...

- Máte nejakú konkrétnu predstavu o tom, ako ďalej by sa malo s knízkami zaobchádzať?

Som veľmi rád, že som bol schopný umiestniť knihy do matičnej knižnice, pretože by to bolo presne to, čo by si želal aj môj otec. Rovnako tak som bol schopný odovzdať určitý počet kníh z jeho veľmi rozsiahlej zbierky do východnej Európy, Ruska a Číny (okrem iného) i do rôznych organizácií vo Švajčiarsku.

Matica slovenská vyjadruje manželom Kellerovcom úprimné podakovanie za unikátny knižný dar z knižnice Dr. Hansa Kellera. Knihy uložia v depozitoch Matice slovenskej a posúvia na vedecké i študijné ciele.

Čo počujeme o sebe z Prahy v programe verejnoprávnej televízie

Slováci sú na polovicu Česi, ale nepriznajú sa

Na konci leta 2015 otriasa Európskou úniou – a samozrejme aj jej stredom – obrovský problém. Nevieme, čo s tisícami utečencov z nevyhraných či vlastne prehraných bojísk amerických vojen v Iraku, Líbyi, Sýrii a Afganistane. V núdzi je každá rada dobrá. A po nej siahla aj verejnoprávna Česká televízia. Má večerný spravodajský program, ktorý v stredoeurópskych podmienkach patrí medzi ľahko prekonateľnú špičku.

Dušan D. KERNÝ – Foto: logo ČT

Nielen tým, že trvá hodinu a pol. Ale najmä profesionálitou moderátorov – tým, aký široký záber majú, pokiaľ ide o zahraničnú politiku, udalosti v zahraničí, ktoré vstúpili už do nášho každodenného života. Vo večerných hodinách 19. augusta bol hostom, ktorý mal radiť, čo s prisťahovalcami, M. Tomský, istý čas úspešný prisťahovalec do Veľkej Británie a dnes v českých médiach frekventovaný komentátor. Jeho argumenty neboli od veci, keď hovoril o tom, ako treba vybrať, selektovať medzi prisťahovalcami, aby nebolo do Európy vpustený každý utečenec.

■ SME NAOZAJ ČESI?

Samozrejme poukázal na to, že v strednej Európe, osobitne v Čechách, nie je problém taký pálivý ako v Nemecku, kde sa očakáva mnohonásobne viac utečencov ako vlastní; má ich byť, podľa spolkového ministra vnútra, až osemstotisíc. V Čechách je najviac žiadateľov o azyl či pobyt z Ukrajiny, samozrejme je tu v Čechách „veľa Slovákov, ale tých netreba rátat, vedť sú to na polovicu Česi, aj keď o to neradi počúvajú...“.

■ OVERENÉ ARGUMENTY

Je to neuveriteľné, aké sprostosti môžu dnes odznieť v Českej televízii, ako mlčky prejde moderátor cez hlúpe tvrdenia hosta, čo sa v iných prípadoch pohotovým Čechom pred kamerou nestáva. Samozrejme, keďže je to ich televízia a my máme svoju, teda svoje vlastné hlúposti a do neba volajúce sprostosti, ako aj svojich vlastných trkvásov, nie je z toho medzinárodný škandál, vedť nie sme na Balkáne alebo na Kaukaze. Lenže preriecknutiu pána Tomského treba venovať pozornosť, ba podákať mu. Nie Slováci sú na polovicu Česi, ale naopak, značná časť Čechov sú neodškripitne Slováci. Tento fakt viedol k závažným, vedecky podloženým sporom. Hvezdoň Kočtúch vedecky vyvrátil v koreňov hlavný argument pražských vlád od roku 1948 o politike vyrovnania sa Slovenska českým krajom. Bolo to v šestdesiatych rokoch minulého storočia. Dokázal, že sa praktizuje masová asimilačná politika desať tisícov Slovákov, ktorí musia odchádzať ako pracovná sila do nových podnikov v Čechách, pretože tam smerujú investície. Počas mnohých desaťročí vyrovnavalo Slovensko demografické pomery v Čechách. Dialo sa tak dokonca v rokoch federácie. Bolo to viac ako pol milióna ľudí, ktorí natrvalo za ten čas zmenili kvôli práci trvalý pobyt a v českom prostredí boli asimilovaní alebo sa z rôznych príčin sami asimilovali. Dnes jestvuje dostatok informácií a vedeckých historických či ekonomických prác, kde sa o tom dá dočítať bez nánosu povrchnej publicistickej polemiky. Je dokázané aj to, že do českých oblastí dochá-

Ukrajina hazarduje so svojou európskou budúcnosťou

Zakarpatská Ukrajina je nové trasovisko

Zakarpatská Ukrajina sa po júlových udalostiach v Mukačeve stala ďalším regiónom, ktorý pre kyjevskú vládu predstavuje nové zraniteľné miesto. Vojenská konfrontácia medzi bojovníkmi Pravého sektora a vládnymi úradmi na západe Ukrajiny podstatne destabilizovala pomery v krajinе, nehľadiac na to, že sa tu nasadzovali vojenské jednotky a zbrane, ktoré chýbajú na fronte vzdialenom tisícpäťsto kilometrov smerom na východ.

Peter JÁNOŠÍK – Foto: ZATL

Tieto ozbrojené strety s účasťou bojovníkov z Pravého sektora zaktualizovali otázku o tom, čo to je Pravý sektor, akú hrozbu znamená táto organizácia pre Ukrajinu a krajinu, ktoré s ňou susedia. Nemecký týždenník Der Spiegel usudzuje, že konfrontácia v Mukačeve priponíma skúšku povstania proti ukrajinským úradom.

■ DRUHÝ FRONT

Kyjev vyzbrojoval dobrovoľnícke prápory, okrem iného aj útvary Pravého sektora, kvôli vojne v Donbase. A teraz radikáli hodili rukavicu štátnej moci tým, že otvorili „druhý front“ v Mukačeve. Vo svojom vyhlásení, zverejnenom po týchto udalostach, Pravý sektor prakticky vyhlásil vojnu ukrajinským úradom, ktoré označil za „okupačné“. Podľa neho skutočná národná revolúcia sa na Ukrajine nepodarila vinou politikov, ktorí sa dostali k moci „na krvi svojho ľudu“. A konkrétnie kroky nedali na seba dlho čakať.

Pravý sektor začal v Poltavskej oblasti podpisovú akciu za usporiadanie referenda, v ktorom bude nastolená otázka vyslovenia nedôvery súčasnej vláde, pretože si neplní svoju funkciu. Vedúci poltavskej organizácie Pravého sektora sa už hotuje „zákoným spôsobom usporiadať mimoriadne nové voľby prezidenta a parlamentu“. Okrem toho Pravý sektor odmiel účasť na jesenných volbách. Predák Pravého sektora Dmytro Jaroš tvrdí, že „treba hovoriť o demisii prezidenta, pretože

Bojové skupiny Pravého sektora presadzujú poriadok po svojom.

predák Ukrajiny Petro Porošenko nie je na svojom mieste ani ako vrchný veliteľ, ani ako človek, ktorý efektívne riadi štát“. Podľa jeho názoru treba hovoriť aj o rozpustení Najvyššej rady, a teda aj o demisii vlády. Pravý sektor sa vyhŕáza ďalšou eskaláciou – je pripravený poslať prápory do hlavného mesta. V Kyjeve usporiadal mítинг pred budovou prezidentovej administratívy a protestné akcie Pravého sektora sa konali aj v ďalších ukrajinských mestách.

■ SEMENÁ ANARCHIE

Pravý sektor nie je hrozba iba pre Ukrajinu, ohrozenie aj susedné štáty – Poľsku, Maďarsku a Slovensku, usudzuje jeden z vedúcich činiteľov Poľskej geopolitickej spo-

ločnosti, poslanec Európskeho parlamentu v rokoch 2005 – 2009 Andrzej Zapalowski. „Explózie, ktoré otriasli Ľvovom, svedčia celkom jasne o tom, že úrady v Kyjeve nie sú schopné kontrolovať situáciu v krajinе. V Ukrajine ďalej klesá životná úroveň, sme svedkami ďalších krízových javov a v budúnosti môže vlna všeobecnej nespokojnosti a sklamania vyúsiť do boja so súčasnou vládou. A koniec koncov dovedie k občianskej vojne. A to všetko sa odohráva bezprostredne pri hraniciach krajín Európskej únie: Poľska, Maďarska a Slovenska!“

Pravý sektor zasieva v Ukrajine semená terorizmu, banditizmu, nelegálneho šírenia zbraní, anarchie. Zapalowski pokračoval: „Môžeme

NA OKRAJ

Dokumentárny film nemeckej televízie ARD rozbúril hladinu – odhalil intráganske pozadie a čierne peniare v nemeckej politike. Je to senzácia. Dokument hovorí o profile najznámejšej osobnosti nemeckej a európskej politiky, terajšom ministrovi financií Wolfgangovi Schäublem.

Schwarze kassen...

Minister W. Schäuble sa stal mimoriadne známy počas gréckej krízy jednoznačným postojom, rozhodným vymáhaním toho, aby Grécko prijalo tvrdé podmienky alebo vystúpilo z eurozóny. Nekomprimosnosťou si získal na svoju stranu značnú časť vládnej strany. Jeho postoj do značnej miery ovplyvnil aj postejo Slovenska pri hlasovaní o pristupe ku Grécku.

Dokumentárny film, ktorého odvysielanie naplánovala ARD minulý pondelok, vzbudil rozruch ešte pred vysielaním, ale nie pre finančnú krízu, ale pre čierne, daňovo nepriaznané dva milióny nemeckých mariek. Tie marky už dôvod neplatiat, ide o škandál z roku 1999. Vtedy švajčiarska polícia, iste nie náhodou, prichytila nemeckého obchodníka so zbraňami, ako na parkovisku odovzdáva v taške inému Nemovi milión mariek. Ten iný muž bol pokladník vládnej strany CDU, na cele s vtedy už čestným predsedom Helmutom Kohlom. Predsedom CDU, ako aj šéfom parlamentného klubu vládnej CDU v bundestagu bol Kohl nástupca Wolfgang Schäuble. Napokon išlo dovedno o dva milióny mariek, o ktorých Helmut Kohl vedel a aj to priznal. Rozvinul sa z toho škandál veľkých rozmerov. H. Kohl priznal farbu, ale vyhlásil, že to nebolo pre neho osobne, že to boli peniare pre vládnú CDU, a prebral všetku zodpovednosť, teda aj politickú, na seba. Odmiel však menovať zdroje, vyhlásil, že šlo o sponzorské dary a darovali si neželajú byť menovaní. Tak je to odvtedy až dodnes – nikto nepovedal, odkiaľ tie peniare sú.

Aféra otvorila cestu na vrchol pre Angelu Merkelovú. Nielenže po nej rezignoval Schäuble, ale Merkelová bola prvá, kto dôrazne žiadala, aby sa strana CDU zbavila zátaže škandálu a dištancovala sa od H. Kohla. Toho Kohla, pod patronátom ktorého v tej kresťansko-demokratickej strane vyrásta. Prečo je to teraz senzácia? Lebo v dokumentárnom filme W. Schäuble hovorí, že vtedy to neboli nijakí sponzori, ktorí nechceli byť menovaní, ale boli to čierne, tajné fondy H. Kohla ako predsedu CDU. Nimi hasil všetky vnútrosťné či presadzoval iné záujmy. Neexistovali sponzori, boli to čierne fondy – schwarze kassen.

Zopár nemeckých slov vrhlo svetlo na skutočné pomery v nemeckej politike. Pravda s riadnym oneskorením. A bez následkov pre aktérov. Kohl je už staručký a Schäuble s Merkelovou na vrchole politiky nového zjednoteného Nemecka.

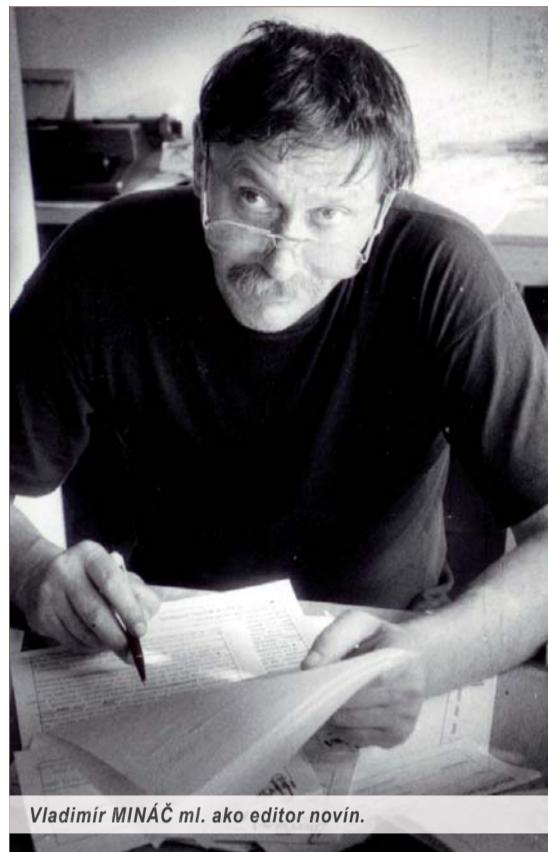
(ddk)

V. MINÁČ ml. o troch láskach – archeológii, filmárstve a novinárcine

Pri pohľade na naše dejiny, máme byť na čo pyšní

Je synom spisovateľa a bývalého predsedu Matice slovenskej – baťka Mináča, po ktorom má aj meno. Mamou mu bola Libuša Mináčová, novinárka a dlhoročná šéfredaktorka Slovenky. Jeho profesionálny život možno rozdeliť do troch oblastí, ktoré ho pohltili: archeológia, filmárstvo a novinárcina. Vladimír MINÁČ mladší si ľasku k histórii aj tvorivost' osvojil v mladosti a sprevádza ho i v súčasnosti.

Zhváral sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: archív V. M.

Vladimír MINÁČ ml. ako editor novín.

• Ako ste sa dostali k archeológii?

Bola mi koničkom, radošou i väšňou. V rokoch 1968 až 1973 som ju študoval na Filozofickej fakulte UK a po vojenčine som pracoval osem rokov v Archeologickom ústavе Slovenského národného múzea. V roku 1976 som získal titul PhDr. a v roku 1978 ma prijali do aspirantúry s témou Samova ríša vo svetle nových archeologickej objavov. Prácu som nedokončil pre osobné problémy, ale najmä preto, že na lokalizáciu Samovej ríše v tom čase nebolo dostať materiály, teda archeologickej dôkazov.

• A dnes už vari je?

Ani dnes nie je. Napriek tomu sa známy slovenský historik Matúš Kučera domnieva, že jadro Samovej ríše sa nachádzalo v priestore dnešnej Bratislavu. A ja s ním súhlasím. Rozchádzame sa len v tom, že pán profesor si myslí, že v oblasti Bratislavu ležal aj legendárny Vogastisburg a ja si to nemyslím. Miesto veľkého víťazstva Sama nad Franskami bolo najskôr niekde v dnešnom Dolnom Rakúsku. Mám doma Obrázkové dejiny Čech z roku 1897. Odvtedy až takmer do konca 20. storočia bola Samova ríša neoddeľiteľnou súčasťou dejín Česka. Dnes sa veľké dejiny presúvajú k nám na Slovensko. Tu a na susednej Morave sa rozkladala nielen Samova ríša, ale aj Veľká Morava – najstarší slovenský štát v strednej Európe. Bol to štát našich predkov – starých Slovákov.

• Váš otec svojho času napísal, že sme nemali kniežatá ani kráľov, teda ani veľké dejiny. Sme vraj len tí, čo silou vôle pretrvali, plebejici a staviteľia... Postavili sme Pešť, Viedeň i ďalšie mestá, a ani jedno sme nerozumili... Čo vy na to?

Toto môj otec napísal v roku 1968 najprv v Kultúrnom živote v článku Kde sú naše hrady a neskôr v knihe Dúchanie do pahrieb. Vtedy sme ešte o našej minulosti veľa nevedeli. Jednako to, čo napísal, to plebejské a staviteľské, platí pre naše slovenské dejiny v Uhorsku

a neskôr v monarchii. My sme však mali dvojdome dejiny. Tie prvé, tie v prvom domci, boli veľké a slávne. Písomné pramene hovoria, že Slovania v oblasti stredného Dunaja, teda naši predkovia starí Slováci, spolu s Avarmi dobývali už v roku 602 Konštantínopol – Carihrad. Keď sa okolo roku 623 vzbúrili proti Avarom, bolo to aj preto, že boli befulci – vytvárali dvojité šíky a postupovali v boji pred Avarmi. Kronikár Fredegar pripomína aj to, že Avari chodili prezimovať k Slovanom a znásilňovali slovenské ženy. Najmä preto vznikla Samova ríša a po porážke Avarov na takmer rovnakom území sa rozkladalo jadro Veľkej Moravy. Mocný

štát s dvomi kniežatstvami, ktoré sa zjednotili, pretože hovorili jedným jazykom.

• Nie všetci to chcú počuť...

Historik Milan Ďurica vráví o Moravskom Slovácku ako o relikti, ako o pozostatku po štate našich predkov starých Slovákov aj na území dnešnej Moravy a v mene Rastislava – Rastica, vidí jasné slovenský základ. V písomných prameňoch nájdeme aj tri názvy miest či mocných hradísk – Nitrava, Dovina, Brezalauspurc. Všetky sa nachádzajú na Slovensku. Ak k tomu prirárame príchod byzantských vierožvestcov Konštantína a Metoda, zrod slovenskej liturgie i písma – hlaholky, a cirkevných škôl, máme byť na čo pyšní. Teda mali sme kniežatá Mojmirá, Priabinu, Rastislava či Kocela, mali sme aj kráľa Svätopluka. Mali sme hrady, kamenné kostoly, kázne vo vlastnom jazyku. Aj preto sme prežili, pretrvali dlhé stáročia maďarskej poroby.

• Postupne ste však prešli do inej profesionálnej oblasti...

V roku 1978 som bol so sestrou a s kamarátom v Grécke. Odtiaľ boli aj moje prvé cestopisné reportáže. Keď sme sa v roku 1982 vybrali štvora cestovatelia, redaktori Práce, Milan Valášek, Alexander Císař, pracovník STV Izidor Počiatek (už nebohy otec dnešného ministra) a ja, na tri mesiace do Indonézie, napísal som po návrate viaceru reportáž aj knižku V krajinu gumeného času (spoluautor Milan Valášek a Alexander Císař). Na posledné tri mesiace, keď som knižku dopisoval, mi Slovenský literárny fond ponúkol štipendium. Tam som sa prvý raz stretol s riaditeľom Litfondu Ladislavom Ondrišom. Práve dokončoval renováciu kaštieľa v Budmericiach, na ktorú dostal od ministra kultúry Miroslava Válka dvadsať miliónov korún, a chystal sa na Kolibu za riaditeľa Slovenskej filmovej tvorby. Už vtedy vedel, že chce nakrútiť veľkofilm o Veľkej Morave. No a keď sa dozvedel, že som archeológ, ponúkol mi spoluprácu na scenári dokumentu. Taký bol v roku 1984 môj prvý kontakt s filmom.

• Cestovateľské zážitky vás posunuli k filmu?

Dá sa to tak povedať. Zo spolupráce na scenári bola neskôr aj režisérka spolupráca najprv s Ladislavom Koudelkom a potom s Igorom Dobšom. Vznikol dokumentárny triptych Veľká Morava, ktorý mal svoje chyby, ale keďže to bol prvý ucelený filmársky pohľad na naše národné dejiny, mal aj svoju hodnotu. Získal viaceré filmové ocenenia a v roku 1986 sa premietal na sympózium filmárov a historikov v kaštieli v Malých Vozokanoch. Mal slúžiť ako podklad a poučenie pre scenáristov a režisérov pred plánovaným veľkofilmom o Veľkej Morave. Peter Valo už opísal v Slovenských národných novinách, ako to celé dopadlo. Český historik Dušan Třeštík a známy moravský archeológ Josef Poulik projekt ostro odmietli. Veď ako by si oni – Česi, mohli nechať od Slovákov ukradnúť dejiny...

• Ako pokračovala vaša filmárska dráha?

Na Kolibu som bol najprv v Krátkom filme a potom v Spravodajskom filme do konca roku 1990. Za ten čas som nakrútil višešedesiat krátkometrážnych a spravodajských filmov. Niektoré z nich – Spomienka na Španielsko či Pozdrav Brnu, získali aj filmové trofeje.

• Potom prišiel spoločenský zrav. Ako ste ho prežívali?

Ešte predtým, v lete 1989, som začal nakrúcať dokument o Slovenskej

Vladimír MINÁČ ml. (vľavo) s príbuznými pri rodnom dome otca v Klenovci.

skom zväze ochrancov prírody a krajiny, ktorý mal práve vtedy okrúhle jubileum. Mařa Hubu s bratom som zastihol v Mariánke pri oprave strechy tamojšieho kláštora, Petra Kresánka, Petru Tatára a ďalších zase v Osturni na hornom Spiši pri oprave starej drevenice. Bol som aj na Tánoch na celoslovenskom stretnutí ochranárov a chcel som, aby posledné slovo za ochranárov vo filme povedal Janko Budaj. To však neboli najšťastnejší nápad. Synchrón s ním som nakrúcal asi trikrát. Prvý raz mi znehodnotili negatív v laboratóriu, druhýkrát zas odišiel zvuk a Jano Budaj chripl akoročný fajčiar. Keď mi tretíkrát utepli v laboratóriu materiál, definitívne som to vzdal. Až keď sa Budaj objavil na Námestí SNP ako tribún revolúcie, v hlave sa mi rozsvietilo. Tohto muža asi nemal pred novembrom 1989 nikto vidieť...

• Potom sa to vyvýalo veľmi rýchlo...

Počas nežnej i neskôr sme v Spravodajskom filme nakrúcali nie len námestia plné nadšených ľudí

spievajúcich Slúbili sme si lásku, ale aj strihanie hraničných drôtov či Vlak nežnej revolúcie. Pamätám sa, ako v Slovafte na stretnutí robotníkov vystúpil herec Martin Huba a vyhlásil: Všetci máme rovnakú štartovaciu čiaru. Už vtedy sa mi zdalo, že to nie je pravda. Každý deň bol zaujímavý, každý týždeň prinášal inú situáciu.

• Prelomový bol každý ďalší deň, týždeň, mesiac. Súhlasíte?

Áno, a my sme v tom žili naplno. Na začiatku mája v roku 1990 som bol napríklad na Košariskách a na Bradle a nakrúcal som snímku Znovuzrodenie M. R. Štefánika, v júli zasa na Velehrade a Devíne pri prvých slobodných oslavách sviatku Cyrila a Metoda. To všetko je dnes v Slovenskom filmovom archive. Celuloidový pás vydrží dlhšie ako televízna kazeta. Navyše, v Slovenskej televízii chýbali po novembri peniaze, a tak sa vraj na materiály z nežnej revolúcie nahrávali iné programy. Kto všetko, či je to pravda?

• Od filmu ste odrazu prešli k písanemu slovu. Prečo?

Vo februári 1991 prepustili z Koliby režisérov, scenáristov a dramaturgov. Slovenská filmová tvorba prakticky zanikla. Už v marci som bol v periodiku Slovenský národ, čo bol týždenník Slovenskej národnnej strany, kde ma prijal šéfredaktor Ivan Kríž. Keď Kríž odšiel, nahradil ho Michal Glonda. Do Slovenského národa písal vtedy napríklad Július Handžárik, ale aj ďalší celkom slušní autori. Kmeňoví redaktori boli Alexander Sotník a Miroslav Šášky. Najmä Šáškyho úvodníky boli v každom čísle brillantné a zvyšovali nám predajnosť i náklad. Boli týždne, keď sme predali dvadsať tisíc výtlačkov a neostala nám nijaká remízta. To bolo na stranický týždenník veľa.

• Pripomeňte ešte to obdobie.

Bol som hlavný sekretár, a keď som čosi napísal, používal som pseudonym Vladimír Tatarko. Aj tak ma

ležitejšie, pestovala sa tam skutočná investigatívna reportáž. V čase najvydarenejších vydanií sa predávalo až deväťdesaťtisíc výtlačkov denníka. Všetko sa neskôr pokazilo necitlivým výberom šéfredaktorov...

• Preto ste sa pobrali ďalej?

Po jednej takej výmene vedenia novín sa rozpadla aj publicistika a Peter Valo a ja sme odišli na rezort obrany k ministrovi Jánovi Sitekovi. Peter sa stal zástupcom riaditeľa Vojenskej informačnej a tlačovej agentúry, ja som redigoval vojenský týždenník Obrana. Aj baťko Mináč bol zamladlo redaktorom Obrany ľudu a presvedčal ma, že i v armáde sa dá čo-to dokázať. A naozaj. Trebárs i nápad s historickými uniformami pochádzal od nás.

• Tam ste sa vrátili aj k filmovaniu...

Na ministerstve obrany sa mi podarilo nakrútiť aj dva pomerne dobré filmy. Prvý – Hovoria im Angliačania, je o našich účastníkoch západného odboja. Ich osudy boli neraz kruté, niektorí skončili po februári 1948 vo väzeniach, iní v pracovných táboroch. Druhý dokument má názov Medzi životom a smrťou a rozpráva o neľahkej ceste českých a slovenských výsadkárov z výcvikových stredísk na pobreží Škótska až do rodného Česko-Slovenska. Taká bola aj pút' Jána Kubiša a Jozefa Gabčíka. Je parodoxné, že Škóti a Angliačania vedia o ich osudech neraz viac ako my u nás doma.

• Pred odchodom do dôchodku ste pôsobili v Slovenke. Nadviazali ste na odkaz svojej mamy, ktorá periodikum viedla mnoho rokov?

Do toho týždenníka som prišiel koncom roku 2001 a sedem rokov som zastával funkcie zástupcu šéfredaktora a editora. Medzi ženami – babami v redakcii som sa cítil ako ryba vo vode, bolo mi tam dobre. Od chvíle, ako prišla do Slovenky nová šéfredaktorka, začala predajnosť klesať... Slovenka bola vždy národná a odrazu jej táto pečať chýbala. Mrzí ma to o to viac, že za šéfredaktorovania mojej mamy Libuše Mináčovej mala Slovenka obrovský, až 360-tisícový náklad.

• Vráťme sa na začiatok. Váš otec bol dlhé roky predsedom Matice slovenskej. Bol pravoverný komunita, ale aj národnovec, niečo pokazil, všeličomu však pomohol. Boli ste pri tom. Asi to nie je jednoduché, ale skúste porovnať: Aká bola Matica v čase jeho predsedovania a aká je dnes?

Mináč bol na jednej strane komunita, na druhej strane múdry a vzdelaný chlap. Matica mu svedčila, myslím si, že v tom čase, v čase normalizácie to bol pre Maticu veľmi dobrý predseda. Dobudoval Národnú knižnicu na Hostihore, zachránil viačerých matičiarov pred vylúčením z robiny, vydával hodnotné časopisy, publikácie, no najmä Slovenský biografický slovník – akúsi modernú kroniku Slovenska. Pravdaže, robil aj chyby, kto ich nerobí, a občas sa správal ako režimista. Nuž, a aká je dnešná Matica? To mi neprihodí hodnotiť. Dnes je celkom iný čas. Vážim si však jej každoročnú vydavateľskú činnosť – od kvalitných kníh až po Slovenské národné noviny. Úlohou Matice je obraňovať slovenský národ, slovenský štát a v tomto smere aj dotvárať či vytvárať naše dejiny. Keď mi v roku 1986 Gustáv Valach nahováral komentár k dokumentárному triptychu o Veľkej Morave, odmietol mi prečítať poslednú vetu, že to bol spoločný štát Čechov a Slovákov. Mal pravdu. Veľká Morava bola štátom našich predkov – starých Slovákov. To by mala zohrať významnú rolu Matica.

Klub spisovateľov v Bratislave sa má zmeniť na scriptízový podnik Donaha – scriptíz pre spisovateľov!

Alexander GOTZ – Fotomontáž: (ar)

Boj o budovu Domu spisovateľov na Laurinské ulici v Bratislave má pikantné pokračovanie. Na miestach, kde sa okrem literárnych redakcií v Klube spisovateľov tridsať päť rokov sústredoval slovenský literárny život, má vzniknúť nočný scriptízový klub. Zriadí ho tam chce súkromná spoločnosť, ktorá tvrdí, že budovu Domu spisovateľov vlastní. Keďže celú kauzu SNN priebežne sledujú, sústredíme sa iba na otázku klubu a jeho transformácie na účel, ktorý by si zrejme nevymyslel ani spisovateľ s riadne bujarou fantáziou.

Celý problém má korene v roku 2012. Päťpodlažnú budovu v hodnote zhruba pätnásť miliónov eur vlastnili od „spisovateľskej schizmy“ začiatkom deväťdesiatych rokov dve spisovateľské organizácie – Spolok slovenských spisovateľov a Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska. Medzi spisovateľmi sa už od prvej dekády 21. storočia šuškalo, že je tu snaha predstaviteľov oboch organizácií, navonok rozdielne orientovaných (proslovensky verzus kozmopolitne), budovu na lukratívnom mieste predať, aj keď príjem z prenájmu priestorov po neustálne sa zmenšujúcich redakciách bol pre spisovateľov pomerne dôležitý.

V novembri 2012 šéfom spolku, konkrétnie predsedu Ján Tužinský a tajomník Pavol Janík, aj keď na to sami nemali mandát, vyzvali asociáciu, aby si na druhú časť budovy uplatnila predkupné právo. Už predtým, v auguste toho istého roka, sa zároveň s asociáciou dohodli na prenájme celého objektu súkromnej spoločnosti Arthur DS. Tá pritom prejavila záujem získať ju potenciálne aj do vlastníctva. Nájomnú zmluvu s ňou podpisoval dnes už tiež bývalý šéf asociácie Igor Hochel. Dôležitý rozhovor na túto tému s predsedom

Spolku slovenských spisovateľov Miroslavom Bielkom sme priniesli v SNN 23.

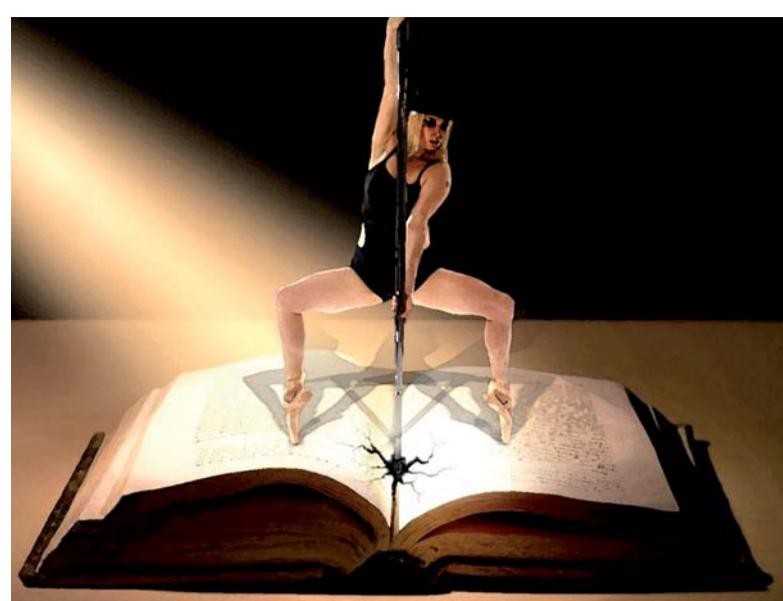
■ PODNETNÁ ATMOSFÉRA

Klub slovenských spisovateľov zažil svoje hviezdné časy na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov. Je len poľutovania hľadné, že autori z niekoľkých takzvaných mienkovorných deníkov uvzato označujú vtedajšie klubové prostredie ako spoločstvo „prorežimových darmožráčov“. Vôbec im zrejme neprekáža, že od Dušana Mitanu, cez Vinca Šikulu, Petra Holku, Mily Haugovej až po Vlada Mináča, Svetoslava Veigla či Pala Buncáka chodili do klubu skutočne klúčoví autori a literárni vedci na Slovensku. Mediálne masírovanie zavŕšilo istý ľavicový intelektuál a najnovšie aj zakladateľ politickej strany, ktorý napsal, že v klube to bolo cítiť cigaretovým dymom a zvratkami. Čo už dodať... Klub spisovateľov bol naozaj miestom, kde sa cibrili názory, kde tvoriví ľudia navzájom komunikovali v intenzívnom pocite, že zmeny v našej spoločnosti sú na dosah. A nielen to. Do klubu prichádzali výtvarníci, jazykovedci, herci, režiséri a každý z nich prispel v rámci nekonečných debát do unikátnego

koša tvorivosti. Samozrejme, že v tých časoch bol vstup do Kluba spisovateľov viazaný na preukaz, ale koncom osemdesiatych rokov ho mali aj vtedajší autori tesne nad dvadsať – ako Jozef Urban či tridsiatnik Gusto Murín. Ostatne, istá exkluzivita bola prítomná ako v podobnom Klube českých spisovateľov v Prahe a česki autori (no nielen oni) pohostinné priestory klubu radi vyhľadávali, keď boli na návštive v Bratislave.

■ AKO HYDE PARK...

V prvej polovici deväťdesiatych rokov bol Klub spisovateľov niečo ako Hyde park. Chodievali tam pravidelné predstaviteľia rôznych literárnych aj názorových konfesii, čo sa občas nezaobšlo bez hádkov, ale napríklad prítomní česki či maďarskí spisovatelia to komentovali slovami, že predsa o tom je život. Najmenej raz do týždňa bola v klube prezentácia pôvodnej slovenskej knihy, prípadne tam niektoré z našich vydavateľstiev predstavovalo svoju produkciu. Aspoň raz za mesiac sa konali stretnutia niektorých zo spisovateľských organizácií, či už išlo o Klub literatúry faktu, či o združenie autieriek Femina. Priestor skrátka slúžil cielom, na ktoré bol určený. Ale

v druhej polovici deväťdesiatych rokov začal postupný tlak na jeho „svätské“ využívanie. Čoraz viac slúžil najmä v obedňajších hodinách ako kvalitná a lacná vývarovňa pre manažérov z okolitých firiem. Časť spisovateľov prestala aj vzhľadom na vek klubu navštevovať, niektorí odišli na večnosť a mladí autori podvedome hľadali podniky, ktoré by podobne ako legendárna kaviareň U Michala na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov slúžili stáby generačná platforma.

■ KLUBOVÁ SPÚŠŤ

Ked sa späť pozrieme na história Kluba slovenských spisovateľov doslova v kocke, uvidíme vývoj slovenských profesijných umeleckých organizácií od novembra 1989. Najprv veľká eufória zo získanej umeleckej slobody, vzápäť rôzne vzájomné animozity a často žabomyšie vojny, živené

neraz z vonkajšieho prostredia, a výsledok zneme po dvadsaťtich piatich rokoch. Klub divadelníkov už dávno neexistuje, hudobníci a výtvarníci sú na tom takisto. Novinári prišli podobným scenárom o svoje priestory nedávno. V Domove výtvarníkov v Moravnoch sa usalašili bezdomovci. Nad spisovateľským kaštieľom v Budmericiach visia otázniky a v konečnom dôsledku tu nie je napokon nijaká umelecká organizácia, ktorá by bola väzbným a rešpektovaným partnerom v rokovaní s politickou špičkou, napríklad pri tvorbe legislatívy podporujúcej slovenských tvorcov. A to bol zrejme cieľ všetkých tých káuz. Napokon sa pôjdeme pozrieť do bývalého Kluba spisovateľov na horúci scriptíz, trebárs spolu so spisovateľom z Francúzska. Iste ocení naše inovatívne vnímanie kultúry. Ak ho necháme v tom, že z dotočného „strip podniku“ majú finančný odstup aj tvoriví slovenskí našinci.

Slovenské národné slávnosti v Báčkom Petrovci si zapísali 54. ročník

Vojvodinské piliere slovenskosti

Jozef NEMEC – Foto: autor

Viac ráz som navštívil slovenské dediny a mestečká na Dolnej zemi či už v Maďarsku, Rumunsku alebo v bývalej Juhoslavii – teraz v Srbsku. Vždy som obdivoval tamojších Slovákov, ako si cez dlhé stáročia zachovali krásnu slovenčinu. Z histórie je známe, že po porážke Turkov a dekréte cisárovnej Márie Terézie vybrali sa prvé skupiny Slovákov z Hontu a Horehronia osídlovať opustené úrodné polia medzi riekkami Tisa a Dunaj. Opustili rodné, menej úrodné chotáre len s najnutnejším imaním a spoliehajú sa na svoje pracovité ruky pobrali sa tam, kde sa im na živobytie videli lepšie podmienky. Z bezzemkov, drevorubačov, garbiarov, uhliarov, čo páliili drevné uhlie, sa obratom stali roľníci, pekári, stavbári a remeselníci, ktorí aj vďaka obetavým duchovným kompletne zabezpečovali úroveň a rozvoj slovenskej menšiny v nových lokalitách a centrach.

Podľa slov Rastislava Surového, bývalého predsedu Matice slovenskej v Srbsku a riaditeľa základnej školy v Kysáči, k slovenskej societe vo Vojvodine sa dnes hľási 52 700 ľudí v troch hlavných oblastiach – slovenských pilieroč – v Báčke, Banáte a Srieme, ktoré spolu tvoria Autonómnu oblasť Pokrajina. Nachádza sa tu tridsaťtri čisto slovenských obcí a miest, kde sa v rodinách, školách, kostoloch, obchodoch, po uliciach a v úradoch rozpráva či už slovenčinou...

■ TUHÝ KOREŇ

Časté návštevy dolnozemských Slovákov mi dovoľujú porovnávať, aj keď azda subjektívne či s istou dávkou sympatie, že práve slovenská menšina vo Vojvodine, hoci je najďalej od nášho územia, je najčinorodejšia, početne i mentálne najsilnejšia. Podľa môjho názoru za ňou nasleduje slovenská enkláva bihorsko-nadlacká v Rumunskej a na jahodine, aj keď je k nám najbližšie, je menšina Slovákov z Pilis a Békešskej Čáby v Maďarsku.

Veľa skutočne zaujímavých údajov o našej slovenskej menšine vo Vojvodine mi sprostredkoval režisér a vedúci Slovenských národných slávností Ján Slávik z Kysáča. Ako zdôraznil, pilierom slovenskosti v Srbsku je tamojšie slovenské školstvo, slovenské povedomie v rodinách a viera. V každej dedine či mestečku s početnejšou slovenskou societou je

Pôsobivý program uviedlo dvanásť folklórnych telies z celej Vojvodiny.

Režisárom a vedúcim slávností je Ján SLÁVIK z Kysáča (v károvanej košeli).

materská škola, základná škola a kostol, kde sú slovenské bohoslužby. Slovenské gymnázia sú v Báčkom Petrovci a Kovačici. Stredná zdravotná škola čisto slovenská je v Novom Sade. Slovensko-srbské gymnázium je v Staréj Pazove.

Slovenské školstvo je maximálne aktívne a robí všetko pre rozvoj slovenčiny a slovenskosti vo Vojvodine. Školy, ktoré som osobne navštívil v Kysáči, Petrovci, Kulpine a Aradáči, majú veľké informačné tabuľy s hrdým nadpisom NAŠE ÚSPĚCHY! Tieto tabuľy, neriedko zapísané ozajstnými pozitívmi, sú výsledkom práce riaditeľov, učiteľov a ich žiakov. Na každej škole sú na nich vidieť výsledky súťaží v recitovaní, poézii, športe, kvízoch o slovenskej histórii a vo folklóre.

Na základe dosiahnutých výsledkov žiakov hodnotia potom riaditeľov a učiteľov. Predstaviteľia Matice a starostovia obcí schvalujú ich výber. Matičný dom je v každej slovenskej obci. Preto sa nemôže stať, že by bol za riaditeľa školy vymenovaný ten, čo arogantne presadzuje cudzotu a odrolistvo, propaguje globalizáciu. Do vedenia škôl prichádzajú tvorivé osobnosti, aktívni literáti, dramatíci, zberatelia slovesnosti, upravovatelia i aktívni propagátori folklóru, ktorí majú za seba úspechy v zacho- vávaní a rozvoji slovenskosti a sami sú v tomto smere príkladom.

■ DOLNOZEMSKÉ ČRIEPKY

Ked som fotografoval pred Domom Matice slovenskej v Kysáči, prihovoril sa mi vyše osemdesaťročný Michal Anušák takou krásnu mäkkou slovenčinou, že som žasol. Spýtal som sa, ako je to možné, že tak krásne a čisto slovensky rozprávajú. Pohotovo mi odpovedal: „Srbi, keď videli (to mám od svojho starejho otca – zdôraznil), ako sa pevne držíme svojho, tak nám nechali zamerkovať všetko, čo sme si chceli zamerkovať!“ A ja, ktorý som bol pri ňom, mu hovorím, aké krásne a pravdivé. Aj to slovo zamerkovať, ktoré som u nás dlho nepočul, si Slováci na Dolnej zemi zamerkovali.

Na záver Slovenských národných slávností v Báčkom Petrovci prišiel

zlatý klinec tohto podujatia. Za režirovania Jána Slávika postupne predvedlo svoje umenie dvanásť folklórnych súborov z celej slovenskej Vojvodiny. Celé dve hodiny bavili divákov. A potom prišlo nádherné, priam neuvieriteľné defilé, keď vyše štyristo krojanových dievčať, žien, chlapcov či mužov sa v pestrých krojoch podľa tradícií obcí postavilo oproti preplnenému hľadisku amfiteátra a veľkej tribúny. Vtedy všetci diváci povstali a začali tleskať. Po približne dvoch minútach všetko stihlo a po zaznení tónov viac ako päťtisíc ľudí v hľadisku z plných hrdel zaspievalo slovenskú matičnú hymnu vojvodinských Slovákov: „Po nábreží koník beží, koník vraný./ Skádial že si môj šuhajko maľovaný./ Skádial som, stadiaľ som, slovenského rodu som, duša moja, duša moja./ Ja som Slovák, ty Slovenka, daj mi rúčku...“

■ V NEMOM ÚŽASE

Po posledných tönoch a doznení odúševeného chorálu zavrádlo v preplnenom hľadisku mŕkvacie ticho na precítenie zážitku. Vari po pol minúte vypukol obrovský potlesk a po ňom nastalo objímanie slovenských rodín, priateľov a všetkých účinkujúcich. Hľadel som v nemom úžase – hlboko dojatý – čo sa okolo mňa deje. Neveril som vlastným očiam a chvíľu som stál v pomykove, či sa mi to všetko nesníva...

DRAMATURG A REŽISÉR PROGRAMU JÁN SLÁVIK Z KYSÁČA, MOJ „POLDOHÓVÝZNÁMY“, MA CHYTIĽ ZA PLECE A KRÁSNU ATMOSFÉRU RÁMCOVAL: „CELÉ SLOVENSKÉ NÁRODNÉ SLÁVNOSTI, VĆITANE ZÁVEREČNEJ HYMNY, SILNE MOTIVUJÚ MLADÝCH A POSILŇUJÚ IM SLOVENSKÉGO DUCHA.“

Každé slovo matičnej hymny Slovákov doslova nabáda mladých ľudí, aby uzatvárali slovenské manželstvá a žili pre národ. Bol som jedným z vari stovky návštěvníkov zo Slovenska na týchto slávnostach a môžem hodo konštatovať, že keď pred 270 rokmi Matej Čáni priviedol prvú hontiansko-horehronskú skupinu okolo dviesť Slovákov na úrodnú pôdu Vojvodiny, zasial tam aj silného slovenského ducha, ktorý stále klíči, rastie a žije. A podľa toho, čo som v Báčkom Petrovci videl a počul, bude žiť naveky.

KNIŽNÝ KÚTIK

V roku 2008 vydala Matica slovenská v Martine populárnu publikáciu Devín, milý Devín s podtitulom Národná slávlosť štúrovcov na Devíne, história a tradícia. Pripravil ju známy „štúrológ“ Vladimír Matula, ktorý spolu s Jozefom Ambrošom bol a zostáva najlepším znalcom histórie nášho národného obrodenia. Publikácia vyšla pri príležitosti 170. výročia historickej vychádzky štúrovcov na staroslovny Devín.

Národná slávlosť
štúrovcov

Na prvý pohľad má populárny charakter a jej autor i vydavateľ mali zámer čo najvernejšie priblížiť scenár, program a sled udalostí pred i počas známej vychádzky štúrovcov na Devín 24. apríla 1836. Autor túto udalosť jednoznačne nazýva Národnou slávlosťou štúrovcov a tomu, čo sa tam udielo, hovorí „národný krst“.

Vstupná kapitola Devín – nás národný symbol je venovaná historickým udalostiam, ktoré sú spojené s hradným bralom i s hradom v priebehu stáročí, od čias rímskych vojenských výprav a Velkomoravskej ríše až po obdobie národného obrodenia. „Národnobrodenský historizmus sa v činnosti štúrovcov prejavoval veľmi intenzívne a v mnohých podobách. A je celkom pochopiteľné, akú významnú úlohu pritom hral Devín ako dobre viditeľný symbol Rastislavovej a Svätoplukovej Veľkomoravskej ríše, pamätník niekdajšej samostatnosti a slávy našich predkov, spájaných s kultúrnou misiou svätých Cyrila a Metoda, ospievaný v eposoch Jána Hollého nielen ako hlavné centrum boja proti nepriateľom, ale aj ako ohnisko šírenia kresťanskej kultúry a vzdelenosti v rodnom jazyku.“

Druhá kapitola sa volá Národná slávlosť štúrovcov na Devíne 24. apríla 1836 a je pokusom o historickú rekonštrukciu programu slávlosti, a to podľa možnosti aj v chronologickom poradí. Pritom vychádza z Hurbanovho životopisného diela Ľudovít Štúr a z jeho Rozpomienok. Okrem piesní a básni, ktoré na Devíne zazneli, je tu uverejnený aj celý text Štúrovej reči, dnes by sme povedali – slávostného prejavu. Z literárneho hľadiska je to slávostná esej, ktorá presahuje až do žánru básne v próze: „Otcové! Málo nás tu, málo, mňete však týchto málo duše, city a z týchto pocházejí slzy naše, ktoré na prach vás tekou, za odmenu, prijmiete je! jsou to slzy, ktoré by ste Vy prolévali vidouce nás, ktorými by ste Vy pokropili neřesti naše...“ atď.

V knihe je podrobne zaznamenaný aj obrad prijímania druhých krstných a rozumie sa, že slovenských mien štúrovcov. „L. Štúr: Teda ja, bratia, popri krstnom mene chcem nosiť meno národné Velislav, ktoré som si zvolil už prv.“ Všetci ostatní urobili to isté. Boli to: Bejamin Červenák, Ctibor Zoch, Juraj Bojislav Záboršký, Gustáv Dobroslav Grossmann, August Horislav Škultéty, Jozef Miloslav Hurban, Ján Jaromír Majer, Karol Drahotín Rafanides, Karol Drahotín Frndák, Daniel Jaroslav Borik, Ján Pravdolub Maróthy a Daniel Blahoslav Krnúch.

(red., TASR)

Výnimočný podnet slovenských historikov na verejnú rozpravu o dejinách
Zápas o slovenské ideály kedysi a dnes

Dušan D. KERNÝ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Slovenské ideály humanity a sociálnej spravodlivosti sa naplno prejavili v roku 1968 v tzv. dubčekovskej ére, a to ich spája s druhým pokusom o pozitívnu zmenu vývoja v roku 1989. Alexander Dubček veril v dobro človeka. To bolo jeho základnou povahovou črtou – tvrdia o. i. spolupracovníci a pamätníci nielen v novom, ale najmä v ojedinelom zborníku Osobnosť slovenskej politiky z Ústavu politických vied SAV. Publikáciou sa významne prelína úloha, význam a konkrétna prelomové deje v súvislosti s Maticou slovenskou a matičarmi.

Slovenské ideály humanity a sociálnej spravodlivosti sa naplno prejavili v roku 1968 v tzv. dubčekovskej ére, a to ich spája s druhým pokusom o pozitívnu zmenu vývoja v roku 1989. Alexander Dubček veril v dobro človeka. To bolo jeho základnou povahovou črtou – tvrdia o. i. spolupracovníci a pamätníci nielen v novom, ale najmä v ojedinelom zborníku Osobnosť slovenskej politiky z Ústavu politických vied SAV. Publikáciou sa významne prelína úloha, význam a konkrétna prelomové deje v súvislosti s Maticou slovenskou a matičarmi.

Pod akademické vydanie sa podpísal vedúci autorského kolektívu prof. PhDr. Ivan Laluh. Vedno s trinástimi špičkovými autorkami, autormi a svedkami rôznych generácií dal dovedna rozbor, aký tu ešte neboli. Je to podnetný súbor textov. Sú to nielen cenné svedectvá, ale aj plastický obraz doby, ktorá neprestáva prítahovať. Svedčí o nevyhnutnej potrebe rozoberať to, čo tvorí základ slovenského kritického myšlenia.

■ PROTI TOTALITE

Mimoriadne čítanie stojí v podstate na troch pilieroch – prvým je porovnanie A. Dubčeka v dvoch spoločenských procesoch, dvoch výnimočných rokoch našich dejín – 1968 a 1989. Oba spája to, že to bolo veľké antitotalitné hnutie a vyznačovalo sa kultúrnostou a úsilím o pokojnú zmenu. Osobitne vo vstupnej štúdie prof. I. Laluhu sa rozberajú súvislosti a vzájomná prepojenosť snáh slovenskej spoločnosti v dvoch najväčších zlomoch, ktoré v XX. storočí zažila. Nastoľujú problém, ako sa vyrovnáť s tým, že nakoniec išlo aj o násilne stroskotanú a v jednom prípade o nezdarenú snahu, v druhom prípade o humanizáciu spoločenských systémov – či už vtedajšieho socializmu alebo terajšieho kapitalizmu. Na cenejšej štúdie I. Laluhu sa pripomína, že k profilu A. Dubčeka patrí aj nová politická kultúra.

Slovenská spoločnosť, politika, publicistika, médiá to potrebujú takrečeno pre trvalú rovnováhu pri využívaní sa nielen s dejinami, ale aj so súčasnou situáciou zmeneného sveta a Slovenska v ňom. V širšom zmysle slova ide až o akúsi rovnováhu verejného duševného zdravia využívanej, mediálne nehysterickej spoločnosti. Občianskej spoločnosti, národa, ktorým nelomcuje bulvár a nehysterizuje povrchný populizmus politikov.

■ PROCES EMANCIPÁCIE

Osobitne zaujme stať známeho historika Stanislava Sikoru. Pre slovenského čitateľa je zvlášť zaujímavá. Hovorí o „predjari“ roku 1968. Trvalo od roku 1963 a je neodlučiteľné od pohybu slovenskej spoločnosti, Slovákov a formovania politického i matičného vedomia a pamäti. Je najmä obrovskou skúsenosťou. Podstata tejto state je jasná výpoved, že Slovákom nešlo o nijaký nacionalizmus. Sníma kliatbu národného nacionalizmu, separatizmu zo slovenských emancipačných procesov. Celých päť rokov pred

rokom 1968 išlo o významnú súčasť reformného hnutia. Na širokom, i keď nie úplnom pláne sa tu dozviedame o slovenskej predoherie ku kríze. Tá otvorila cestu k zmenám a k celému vývoju v roku 1968. Tou bol osobitne škandál v auguste 1967 v Martine v Matici slovenskej. Po rokoch s odstupom historik v roku 2015 hovorí: „Z politického hľadiska bola najdôležitejšia časť pobytu prezidenta ČSSR v Martine, počas ktorej navštívil Maticu slovenskú, tam pokračoval vo svojom arrogantom správaní a dostať sa do sporu so správcom Matice slovenskej J. Paškom... Konflikt bol zinscenovaný zámerne mal pred rozhodujúcim zrážkou zastrišiť.“

Skúsený autor sníma zo slovenských rebelov, zo slovenského predjaria, z rokov tvrdého konfliktu, počas ktorého sa pripravoval aj dokonca vojenský protislovenský puč, nálepku večne nespokojného slovenského národného nacionalizmu. Ukazuje, prečo bola téma federácie už v tých rokoch taká výbušná. Vidíme, ako slovenskí politici nemohli zlomiť český centralistický odpor, aby sa Bratislava stala oficiálnym hlavným mestom Slovenska.

S. Sikora strhujúco ilustruje súvislosti doby. Vtedajší prezident A. Novotný mal leví podiel na viacerých vykonštruovaných procesoch v ktorých padali roz-

reality Eleny Londákovej a Miroslava Londáka získavame precízny obraz doby. Vidíme, ako práve slovenská inteligencia odštartovala v tomto priestore jeden z najvýznamnejších procesov XX. storočia. Vďaka E. Londákovej vidíme výnimočnú úlohu dodnes nedocenenej osobnosti matičiaru Romana Kaliského. Tu je postavený na to miesto v dejinách, ktoré R. Kaliskému oprávnenie patrí. Michal Štefanský konštatuje: „Reforma pod vedením A. Dubčeka v roku 1968 bola najucelenejšou konceptií reformy socializmu v sovietskom bloku.“ A ten, ako je známe, siahal od Berlína až po Vladivostok.

Tretím pilierom výnimočnosti a plurality je stať predstaviteľa novej generácie Petra Dinuša. Reflekтуje aj skúsenosť z posledného štvrtstoročia. Píše o využívaní sa s komunistickou minulosťou. Tu sa strečíme s pokusmi oddeľovať A. Dubčeka od celej komunistickej éry, alebo naopak so snahou neoddelať ho od komunistického režimu. Podnetná stať hovorí rovno k dnešku – tak k dnešnej politike, ako aj k publicistike. Vedecký text je podnetom na verejnú rozpravu. Ako hovorí autor, jestvuje tendencia „potopit“ systém aj s Dubčekom, kým druhí majú tendenciu „potopit“ systém, ale zachrániť Dubčeka.

„Analytický, kritický prístup k minulosti je pritom viac bádateľný pri skôr pozitívnych postojoch k Dubčekovi. Tam sa strečíme so snahou pristupovať k minulosti kritickejšie a diferencovanejšie, než to robí oficiálna podoba tzv. využívania sa s „komunistickou“ minulosťou,“ konštatuje autor. „Druhý prístup, ktorý akceptuje oficiálnu doktrínu o komunistickej minulosti,“ hovorí autor, „má aj negatívnejšie postoje k Dubčekovi.“

■ REŠTAURÁCIA KAPITALIZMU

Je zásluhou vedúceho autorského kolektívu, ako aj zostaviteľky z vedeckého ústavu SAV Eleonóry Petrovičovej, že zaradili stať Dr. Petra Dinuša práve do tejto publikácie. P. Dinuš rozberá tézu, že socializmus nemusí byť nevyhnutne iným názvom pre totalitu, práve tak ako kapitalizmus nie je iným výrazom pre demokraciu. V zhode so skúsenosťou nových generácií rozoberá tézu, že studená vojna sa skončila až reštauráciu kapitalizmu.

Autor prispieva do diskusie o. i. pripomienkou „neprezievané naivitu reformných komunistov“. Pri vývoji po roku 1989 nezabúda na fakt, že okrem prezidenta V. Havla a predsedu Federálnej vlády M. Čalfa signoval zákon o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby, túto „magnu chartu“ kapitalistickej reštaurácie“ aj predsedu Federálneho zhromaždenia A. Dubček. Zákon „spustil proces privatizácie a viedol k rozhodujúcej dominantnej súkromnému vlastníctvu a kapitálu...“

Podstatné na publikácii, ktorá obsahuje mnoho cenného z pera trinástich autoriek a autorov, je, že sa zaoberá Alexandrom Dubčekom a jeho dobou, ktorá bola výnimočným historickým obdobím z hľadiska súčasnosti. Vtedajšia slovenská schopnosť využívať otázkou o dnešných možnostiach Slovenska v nemenej zložitej dobe vnútorných kríz, zlyhávania demokratických princípov, na ktorých sa pôvodne začala vytvárať európska a euroatlantická integrácia.

Inscenácia o štúrovcoch – lyických rojoch aj rebeloch so zbraňou v ruke

Prorok Štúr a jeho tiene v SND

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: propagácia SND

Činohra SND v Bratislave ponúkla ako svoj predposledný titul v rámci tohtoročnej tzv. slovenskej sezóny zaujímavú a hodnotnú inscenáciu Prorok Štúr a jeho tiene. V jubilejnom roku, keď si pripomíname dvesto rokov od narodenia obetavého národovca, básnika, etnografa, pedagóga, jazykovedca, iniciátora uzákonenia jednotného spisovného jazyka Slovákov, prišla dramaturgia našej prvej scény so zaujímavým a aj s aktuálnym titulom.

Dramaturgia SND na spoluprácu oslovia dramatika Karola Horáka, ktorý má bohaté skúsenosti s viačerími divadelnými scénami – či už amatérskymi študentskými, ale aj profesionálnymi, ako je Divadlo SNP v Martine, Štátne divadlo Košice, Divadlo A. Duchtoviča v Prešove, Divadlo A. Bagara v Nitre, Nová scéna v Bratislave, ba i bratislavské SND, v ktorom pred dvadsiatimi rokmi uviedli jeho hru Nebo, peklo, Kocúrkovo. Poslednú spomínanú hru vtedy režijne naštudoval Roman Polák, rovnako ako aj najnovšiu hru o Štúrovi a jeho verných druchoch Jozefovi Miloslavovi Hurbanovi a Michalovi Miloslavovi Hodžovi.

■ ROTHOV ŠTÚR

Zvykli sme si na vizuálne inak vyzerajúceho Štúra, ako nám ho teraz predstavuje Robert Roth. A napriek tomu, že náš národnovec nemá na jasviku fúzy ani hustú bradu, zápal, s akým sa vrhá do záchrany Slovákov pred maďarizačným útlakom, nadchne vnímanie diváka. Karol Horák sa sústredil na dva aspekty Štúrovej osobnosti – predstavuje ho ako mladého muža túžiaceho po láske a prítomnosti milovanej ženy, no zároveň obetavého a silného bojovníka za

práva slovenského ľudu. V plnej mieri si uvedomoval, že ak obyčajný slovenský ľud nebude vedieť čítať a písť v materinskom jazyku, jeho postavenie v rakúsko-uhorskej monarchii, kde sa hovorilo, no najmä na úradoch písalo po maďarsky, sa nikdy nezmení. Stálo ho nemálo námahy, kým sa mu spolu s jeho druhmi – Hurbanom, ktorého citlivu stvárnuje Tomáš Maštalír, a Hodžom, v presvedčivom a úprimnom podaní Ľuboša Kostelného – podarilo v roku 1843 uzákoníť spisovnú slovenčinu. Tá mala spojiť celý slovenský národ bez ohľadu na náboženské či sociálne príslušenstvo.

■ NEVÔĽA VRCHNOSTI

To, čo s radostou obyčajný ľud privítal, s nevôľou museli akceptovať na úradoch vo Viedni aj v Budapešti. Jeho pedagogické pôsobenie však ukončil zásah politickej moci, bol zbavený funkcie v Ústave, nesmel pôsobiť na liceu, prednášal už iba ilegálne.

Zaumienil si vydávať politické noviny – 1. augusta 1845 vyšlo prvé číslo Slovenských národných novín, ktorých hlavnou úlohou bolo zjednocovať slovenskú národnú spoločnosť. Tá bola v meru osmých rokoch regionálne aj konfessionálne rozbitá. Napriek všetkým nepriaznivým okolnostiam sa mu

podarilo rozšíriť noviny o prílohu Orol tatraský, v ktorej štúrovci sice písali aj o záujmoch vtedajšej burzoázie, no väčšina článkov bola určená pre obyčajných ľudí.

Štúrova účasť v roku 1847 na uhorskem sneme, kde v plamenných rečiach vystúpil ako poslanec za mesto Zvolen a žiadal demokraciu a slobodu pre celý svoj národ, sa neskôr odrazila pri koncipovaní Žiadosti slovenského národa, účasti na Slovanskom zjazde v Prahe a napokon pri príprave a organizovaní revolúcii 1848 – 1849.

■ MUŽ OBETE

Za práva slovenského národa bol ochotný obetovať takmer všetko. Ešte ako študenti si všetci traja – Štúr, Hurban, Hodža – dali slub, že sa neoženia. Všetku svoju energiu, čas a schopnosti chceli venovať boju za národ, zalepšenie jeho polozenia. Proti stupňujúcej sa maďarizácii a za slobodu vlastného národa bojovali nielen rečou a písmom, ale aj so zbraňou v ruke. Hurban s Hodžom sice slab, že sa neoženia, porušili. Založili si rodiny, mali deti, no aj oni rovnako ako Štúr sa zúčastnili až na troch dobrovoľníckych bojových výpravách.

Autor K. Horák spolu s režisérom možno siahli na Štúrova heroizovanú bytosť. Doteraz sme počúvali a čitali

V Horákovej inscenácii o štúrovcoch účinkujú (zľava) L. Kostelný, R. Roth a T. Maštalír.

oňom ako o vodcovi, udatnom, nebojácnom bojovníkovi. Horák nijako neznížuje jeho zásluhy, ibaže ukázať aj na jeho ľudské slabostky, sklamania, chvíle zúfalstva, výčitiek, otáznikov.

Štúr ako predstaviteľ zrodu politického národa Slovákov je postavený v dialógu so svojím oponentom, maďarským politikom Lajosom Kossuthom, ktorého suverénnemu, s miernym cynizmom hrá Ján Koleňák. Dramatické napätie a zápletka stupňuje aj ďalšia javisková postava – Pokušiteľ, ktorého vynikajúco stvárnil Ľubomír Paulovič. Práve ten provokuje k vnútorným otázkam hlavného hrdinu – Štúra i jeho druhotov. Núti ich k sebaspytovaniu a prehodnocovaniu vlastného konania.

■ ŽENY Z POZADIA

Za tiene z podtitulu možno považovať aj manželky jeho druhotov – Aničku Jurkovičovú (Ivana Kuxová), talentovanú herečku, s ktorou sa Hurban oženil, či Nemku Kornélia

Kellnerovú (Ingrid Timková), vydatú za Hodžu. O Ľudovítovi Štúrovi sme vždy počúvali ako o starom mládencom. Tu nám obidve zo scény – poslučáčka herectva na VŠMU Dominika Žiaranová v úlohe Márie Pospišilovej a Dominika Kavaschová ako sebavedomú, vzdelanú, no nežnú Adelu Ostrolúčku, ukazujú švráneho intelektuála Štúra ako fyzicky príťažlivého a obľovaného muža, o ktorého majú úprimný záujem. Aj keď ich obe z principu svojho záväzného sľubu odmieta, jeho srdce je naplnené láskou k nim i mužskou tűžbou.

Brázdy, ktoré štúrovci pre Slovákov vyorali, sú hlboké, no plné slz, trápenia, nepochopenia, materiálnej biedy. Táto hra odkrýva mnohé nepoznané informácie o našich predkoch – hrdinoch, o ktorých sa sice učia žiaci už na základných školách, neskôr sú maturitnými otázkami na stredných školách, ale je celkom možné, že niektoré veci sa dozvedia z nej aj odborníci na štúrovské obdobie.

Prežil popravu, ale pomste neunikol

Jozef NEMČOK: Cesta smrti a života..., Spolok Slovákov v Poľsku, Krakov 2015

KNIHA TÝŽDŇA

JOZEF NEMČOK

Krátko pred 71. výročím SNP uzrela svetlo sveta memoárová kniha z pera Jozefa Nemčoka (1936) s celým názvom Cesta smrti a života alebo útek z partizánskeho hrobu v Sklabini. Autorovo rozprávanie zachytáva nevšednú životnú drámu jeho otca Karola Nemčeka (1909 – 1974), ktorý počas prvej Slovenskej republiky žil v obci Šváb (dnes Dolná Ves, okres Žiar nad Hronom) a bol zamestnancom Daňového úradu v Kremnici.

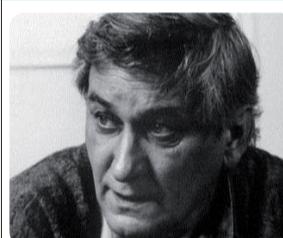
Karol Nemčok bol príslušníkom HSL'S a sympatizantom slovenskej štátnej samostatnosti. Slovensku ostal verný aj v lete 1944, keď po zmene frontovej situácie mnohí prevrácali kabáty a prechádzali na česko-slovenské pozície. Na základe udania ho 25. augusta 1944 odvliekli do Sklabiny, kde ho samozvaný partizánsky tribunál odsúdil na smrť. Keďže pri poprade ho strely nezasiahli smrteľne, z masového hrobu sa vyhrala a po neuveriteľne dramatickom putovaní horami sa zachránil...

Obec Sklabiňa sa desaťročia hrdila tým, že práve tu partizáni už 21. augusta 1944 vyhlásili obnovu ČSR a vyvesili česko-slovenskú vlajku. A práve pod ňou v mene ČSR sa aj začali masové politické vraždy. Pomste a šikanovaniu od niekdajších odbojárov sa Nemčok nevyhol ani v rokoch po vojne. Až do smrti však o tom nemohol hovoriť. Spravil tak až jeho syn Jozef.

Kniha má 174 strán a okrem historického prínosu aj cenný aktualizačný rozmer. Jej príbeh je varovaním pred každým fanatismom a ľudskou zlobou. Osobitne dnes, keď sme svedkami novej vlny protislovenskej a protikrešťanskej nenávisti...

(ml)

MEDAILÓN

AKosi príznačne v tieni škandálu s predajom Berniniho sochy zo zbierky Ernesta Zmetáka cez aukčnú spoločnosť SOGA do ďalekého zámoria, kde už ju tak skoro neuvidíme, čo (až teraz) nadmieru zamestnáva naše kultúrno-historické a umenovedné špičky, zapadlo a v slovenskom „kultúnom priestore“ sa ani vôbec nespomienulo nedožité osemdesiate výročie nášho kniežaťa grafiky Albína BRUNOVSKÉHO (1935 – 1997).

Albínovi k (nedožitej) osemdesiatke

V tomto kontexte vyznieva použitie epiteton ornans trochu nepatrične, lebo u nás sa ozdobné prívlastky rady rozdávajú a používajú za života maestra, keď z toho môže ešte „niečo kvapnúť“, ale keď zíde majster umelec z očí, zíde aj z myse. To v českom „kultúrnejšom prostredí“ – ako zvykneme aj my hrdí Podtatranči – skromne признаť, si na majstra Brunovského spomenuli a v prestížnom spolku Hollar mu pripravili výstavu – pravdaže s príponkou, že „povedla“ Jiřího Anderleho a Oldřicha Kulhánka bol najvýznamnejší členom tohto združenia grafikov. Mali by sme preto v týchto súvislosti tiež pripomienúť, že väčšieho a lepšieho – teda aspoň v umení grafiky – sime nemale... Aj keď za ním v jeho šlapajach usilovne kráčajú viacerí vydarení žiaci.

Možno je nás nevdak tak trochu výsledkom naškého typického, no nie vždy adekvátneho hyperkritizmu, keď sme všetko, za čo dodnes svet Brunovského obdivuje, dokázali zahodiť za hlavu ako zhúžavanú guču papiera len preto, že si u neho tesne pred pádom bývaly vládny establishment objednal nové bankovky – ktoré (mimochodom) boli skvelé – len na jednej sa objavil Gottwald. To bola celá Brunovského smola, ktorá sa po nej vyliepli spolu s typickou naškou prízemnosťou a zlobou celé sudy.

Áno, súdy vieme rozdať, už menej povinnú ústu a žižlivosť.

Tak teda, či už na prvom, druhom alebo treťom poschodi, alebo tam hore v nebičku vedzete, majstre, že sa ešte nájde nielen na rodnom Záhorí, ale aj v celom tomto terajšom slzavom údoli párov takých, čo by s hlbokou pokorou sňali klobúk, ak by vás náhodou kdesi tam nad Hlbokou ulicou stretli...

(se)

který je nižší ako priemerný dôchodok na Slovensku, a ja mám zbytočné výdavky na rôzne tekutiny, ktoré mi aspoň teoreticky tento tlak zvýšia. No načím sa je pozriet

inteletuálna bratislavská kaviareň označovala ľudí, ktorí tomu veria, za nesvojprávnych, no v poslednom čase začína kontrovať teóriou, že Rusi majú podobné zariadenie už dávno. Ako zúrivý fanúšik vedy, ako aj konšpiračných teórií by som bol rád, keby sa Čierny otec v Bielom dome a Vladimír z Kremla konečne dohodli a prestali sa pretlačať ako malé deti o formičky na pieskovisku. Teda aspoň v prípade Slovenska. Je august, tak by sme si priali občasné dažde a následne vlahé noci, nech rastú hríby. Potom by sa zišlo babie leto plné farebných listov, a keď už objednávam tak aj Vianoce so snehom. Nechcem predsa tak veľa, páni kormidelníci svetových mocností.

Marek DANKO

HUMORESKA

V známom staršom českom filme Rozmarné létó, ktorý v roku 1967 natočil pán Menzel podľa literárnej predlohy pána Vančuru, povie vynikajúci Rudolf Hrušinský chronicky známu vetu: „Tento zpôsob létá zdá se mi poněkud nešťastný...“ Teda po slovensky by to v umelcovom preklade znelo asi tak: Toto leto je ako z divých vajec. Vulgárne verzie radšej nenapišem, lebo čitatelia našich novín sú napospol duše citlivé na nadávky. Ale vrátim sa k letu a k počasiu zvlášť. Nebolo to tak dávno, keď nás sužovali horúčavy. V Bratislave bolo napríklad tak teplo, že sa bezdomovci priplieli na lavičky. Viacerí z mojich

známych posielali populárne mobilné fotky z prímorských letoviší na sociálne siete a z domova odpovedali ľudia: Vy sa tam na tej Malorke či Havaji máte. To my

Ludé kapú ako muchy... No všetkého len dočas. Ani sa pajatáš na Slovenskom hydrometeorologickom ústave nestačili utrieť od potu a prišli búrky a dažde. V už spomí-

Počasie na želanie budeme mať už čoskoro

sa škvaríme v podstatne vyšších teplotách. Pán Ilko, ako hlavný arbiter počasia v našich končinách, ani nepísal nové predpovede. Vždy skopíroval včeražiu predpoved do zajtrajšej. Reku, bude horúco. Čo postarší ľudia kolabovali len taký fukot. V niektorých obecných úradoch začali konečne púšťať skladbu mojej oblúbenej piešťanskej skupiny Slniečko s názvom

naných Piešťanoch pre búrku zrušili hudobný festival a moja známa zrušila svadbu. Márne jej budúca svokra vravela, že nech nič neruší, stačí, keď pri obrade pustí oddávajúci Nad Tatrou sa blýska a bude to taká štýlová svadba, že o nej napíšu aj v Novom čase. Čo sa týka počasia, tak si skrátka užívame. V súvislosti s terajšimi čudnými prehánkami mi najviac prekáža tlak,

pravde do očí. My konšpirátori predsa vieme svoje. Ako poniekorti z vás iste vedia, Američania rozbehli program HAARP. Na Aljaške postavili taký veľký bazmek, ktorý má oficiálne skúmať ionosféru, no neoficiálne slúži na ovplyvňovanie počasia kdekolvek na svete. Hen pustíme tornádo, tuto zase suchopári, inde nejaké tie povodne, prípadne solídne zemetrasenie. Naša

MARGO

Alojz Kormúth sa narodil 5. júla 1926 v Košiciach. Vyučil sa za strojného zámočníka a v roku 1948 ukončil Majstrovskú strojnícku priemyslovku. Strojárskej profesií ostal verný. Až do odchodu na dôchodok v roku 1986 pracoval ako dispečer v bratislavských Elektromontážnych závodoch.

Najlepší slovenský povojský atlét

Lojzovi učarovala aj atletika. Oblubil si hod diskom, vrh guliou a neskôr hod kladivom. V roku 1946 prekonal slovenský rekord v hode diskom. V roku 1949 prestúpil do ŠK Bratislava a odtiaľ putoval na základnú vojenskú službu do Armádneho telovýchovného klubu Praha. V roku 1950 cestoval ako jediný Slovák na Majstrovstvá Európy v ľahkej atletike v Bruseli, kde skončil na 6. mieste v hode diskom. Na jeseň toho istého roka vytvoril česko-slovenský rekord. Trikrát zlepšil v tejto disciplíne česko-slovenský rekord (47, 79, 47,86, 49,87 metrov) a získal tri tituly majstra bývalého Česko-Slovenska v rokoch 1950 – 1952. Majstrovský titul si vybojoval aj vo vrhu guliou, kde dosiahol v roku 1950 osobný rekord 14,84 metra, a v roku 1957 v hode kladivom 50,53 metra. Prvého augusta 1957 sa stal prvým Slovákom, ktorý prehodil disk za päťdesiatmetrovú hranicu, a dosiahol výkon 50,31 m. ČSR reprezentoval v dvanásťich medzištátnych stretnutiach, pričom na štyroch z nich stál na najvyššom stupni víťazov.

Pretekársku kariéru skončil v roku 1964 v Slávii SVŠT. Odvtedy sa venoval trénerskej a rozhodcovskej činnosti. Ešte v roku 1975 vyhral diskársku súťaž na Majstrovstvách Slovenska seniorov a o tri roky neskôr v roku 1978 bol šiesty na veteraniade v talianskom meste Viareggio. Zomrel v Bratislave 11. júla 2015 vo veku osiemdesiatdeväť rokov.

(pv)

vydavatel.sk

Alojz KORMÚTH bol vynikajúci atlét, za čo vďačí aj saleziánom Prekonával rekordy i s črepinou v nohe

Peter VALO - Foto: archív A.K.

Nedávno sme sa rozlúčili s niekdajším špičkovým atlétom Alojzom KORMÚTHOM. Patril medzi skvelých reprezentantov, ktorí začínali počas prvej Slovenskej republiky v saleziánskych športových centrach. V povojských rokoch bol najvýraznejšou postavou v atletických vrhačských disciplínach. Jeho fotografie uverejňovali hneď vedľa geniálneho bežca a olympijského víťaza Emila Zátopka. Zarazilo ma, že pri poslednej rozlúčke s ním v bratislavskom krematóriu neprehovoril nikto zo súčasného atletického zväzu...

Otec Alojza Kormútha za prvej ČSR nastúpil v roku 1924 k polícii. Slúžil v Štúrove, kde chodili jeho synovia do základnej školy. Po Viedenskej arbitráži a okupácii južných území horthyovským Maďarskom ho preložili do Zlatých Moraviec a neskôr v roku 1939 do Bratislavu, kde pracoval na policajnom riaditeľstve. Jeho synovia Alojz a Rudo trávili voľný čas v oratóriu u saleziánov na Miletičovej ulici. Saleziánske divadelné súbory, spevokoly, hudobné skupiny a orchestre boli známe široko ďaleko. Športové krúžky pritiahovali mládež z celého okolia. Futbalisti z ŠK Ružinov zásobi-

Odpoludnia na Miletičke boli plné kultúrno-športového ruchu. Lojzo vyhral v saleziánskej dychovke na heligón a jeho brat Rudo na flautu. Na saleziánskych kultúrnych dňoch, ktoré trvali celý týždeň, koncertovali v Bratislave pred Slovenským národným divadlom, v Trenčianskych Tepličiach, v Žiline a v Svätom Beňadiku.

V lete hrával futbal, volejbal, hádzal disk a vrhal guliou. V zime ho opantával najmä stolný tenis. Robil sparring partnera neskoršiemu majstrovovi sveta Františkovi Tokárovi, ktorého považujeme za najúspešnejšieho hráča v histórii slovenského

ríl v disku a guli slovenské rekordy. O rok ich ešte zlepšil.

Futbal naberal na popularitu. Atletika bola v tom čase pre usporiadateľov neznáma. Keď mladý Kormúth prišiel na „predzápasové“ preteky, nechcel ho pustiť na štadión. Vynalezavý chalan preliezol plot aj ohradu pri ihrisku. Keď rozhodca zakriaľal jeho meno, práve sa začal prezúvať. Prvý pokus absolvoval bosý a vyhral. Trénera nemal, len okukával starších atlétov – Struhára, Dr. Krasneca či manželov Dubovcov.

■ ZRANENÁ NOHA

Prechod frontu prežil v Košiciach u babky. Nemci ustúpili z dediny. Za nimi pricváiali Rusi na koňoch. „Mysleli si, že je po vojne,“ spomína pán Kormúth. „Strýko bol u susedov. S bratom sme boli na dvore. Odrazu som začul výbuch. Padol som na ruku a viac som nepocúli nič. Sused, obecny sluha, dostal črepinu do stehna a brat Rudolf do hrude a ruky. Ostatní sa rozbehli. Brat bol namiesto mŕtvych a sused vykvácal.“

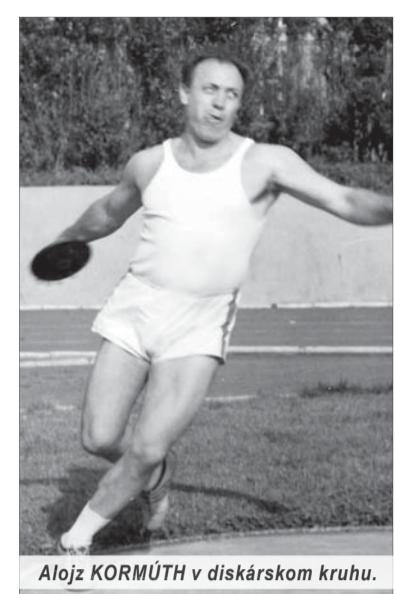
Lojzo sa postavil. Bolesť necítil. Z ľavého lýtka nad členkom mu tiekla krv. Siahol si rukou na šlапu. Bola studená. Sovietsky lekár sa pozrel na ranu a povedal: „Urobíme šut!“ Rukou naznačil, že nohu treba odrezáť. Potom ktori prišiel k rozumu. Chlapca naložili na voz. Spolu s ruským vojakom, ktorému stihol „doktor Šut“ odfiknúť nohu, ho odviezli do nemocnice v Trnave. Tam mu ranu ošetrili, ale črepinu nevedeli vybrať. Červenoarmejec, s ktorým ho priviezli do Trnavy, zomrel...

■ LOJZOVO REKORDY

Mladý Kormúth kričkal o palici. Prekonávajúc bolest pohadzoval gulu a disk.

V roku 1946 hodil diskom 43,44 metro a o trinásť centimetrov prekonal dvanásť rokov starý slovenský rekord Dr. J. Viktóriho. V roku 1948 skončil priemyslovku a narukoval do ATK Praha. Zaradili ho do športovej skupiny Emila Zátopka. Dopoludnia mali vojenský výcvik a odsoludnia mohli trénovať. V roku 1949 prvý raz reprezentoval ČSR v medzištátnom stretnutí s Rumunskom. V roku 1950 cestoval ako jediný Slovák na ME v Bruseli. V hode diskom si vybooval medailu za šieste miesto. Veľmi ho to mrzelo. Keby zopakoval svoj najlepší výkon 49,87 metro, mohol byť tretí za Talianskym Adolfom Consolinim a Giuseppem Tossim. Consoliniho, ktorý zvíťazil v roku 1946 na Majstrovstvách Európy v Oslo, 1950 v Bruseli a 1954 v Berne, Lojzo obdivoval. Ani v Prahe nemal trénera. Vtedy u nás sa razila teória, že netreba cvičiť s činkami, aby im nestvrdli svaly. On tajne študoval americké kinogramy, na ktorých boli nafotené jednotlivé fázy športových výkonov. Z nich a z pozorovania iných vrhačov si vytváral svoj pohľad na techniku hodu diskom, guliou a neskôr aj kladivom.

Keď končil prezenčnú službu, ponúkali mu hodnosť poručíka a karieru vojaka z povolania. Odmietol. Obvinili ho, že je klerikál, lebo začínal u saleziánov. Aj keď viačkrát splnil predpísaný limit na titul majstra športu, z politických dôvodov si naň musel desať rokov počkať.

Alojz KORMÚTH v diskárskom kruhu.

V roku 1957 vytvoril svoj posledný slovenský rekord. Vrávieval, že je to manželkina zásluha. Roky chodil s Rozálou Sucháňovou. Udika, ako ju volali medzi kamarátkami, behávala osemstovku, skákala do diaľky a skvele hrala hádzanú. V roku 1956 sa stala ako členka Lokomotívy Bratislava majsterkou ČSR. S Lojzom sa dohoda, že sa zoberú, keď prehodí diskom päťdesiatku, čo sa aj stalo.

■ TRÉNER OD SALEZIÁNOV

Po návrate z vojenčiny robil dispečera v Elektromontážnych závodoch. Vo voľnom čase pretekel za Slovan a neskôr za Sláviu SVŠT, kde robil aj trénera. Talentovaný diskár Štefan Mlynár, ktorý bol v skupine s Ajou Malatinovou, Vierkou Smrekovou, Sylviou Mlynárovou, Ondrejom Šulgantom a Ágikou Verešovou, spomína, že ich nikdy nenutil, aby posilňovali do nemoty a hrnuli sa za výkonmi za každú cenu. Šport bol pre neho životný štýl počasený priateľskou atmosférou, ktorú nasal pri svojich začiatkoch u saleziánov.

Štefan Mlynár spomína: „Najvzácnejšie boli pre nás večery, keď pozval celú partiu domov. Nalial nám kvalitné víno, ktoré dopestoval v svojej záhradke, a debatovali sme o živote, rodine, o všetkom. Rád fotografoval, vďaka tomu máme bohatú fotodokumentáciu.“ Atletický štadión na Mladej garde bol pre neho druhým domovom.

■ ZASPIEVAL SI S IDOLOM

Posledné stretnutia s Lojzom boli smutné. Na chorobu, ktorá ho nivočila, sa nestážoval. Trápilo ho, že z futbalových štadiónov miznú atletické dráhy, že časy veľkých atletických stretnutí Univerzita: Technika, ktoré boli nabité špičkovými výkonomi, sú dávnu minulosťou. Mrzelo ho, že sa atletika ako kráľová športov vytratila zo základných škôl a zanikli masové športové hry mládeže. Prízvukoval: „Atletike ťa nezachráni nejaký brankár. Musíš dokázať všetko sám, neoklamieš seba ani druhých, centimetre a sekundy sú neúprosné.“

Znovu som si spomenul na črepinu v nohe. Opýtal som sa ho, či mu nerobila pri tých výkonoch problém. „Robila,“ odvetil. „Pri výpone ľavej nohy som necítil šlapanu. Nemohol som robiť otočku na špičke. Muselo to byť na celom chodidle. Pri guli a disku to iste urobilo nejaký ten meter.“

Črepina mu putovala z lýtka k achilovke. Noha mu opuchla. Jeho utrpenie ukončil až traumatológ profesor Juraj Lábat, keď mu kus kovu vyoperoval v marci v roku 1999. Škoda, že sa to nepodarilo svojho času lekárovi v trnavskej nemocnici. Lojzo by iste hodil diskom o päť metrov ďalej. Pri jednom z posledných stretnutí som mu z mobilu pustil šlágre z jeho mladosti. Na chvíľu zabudol na svoje trápenie a rozspieval sa s Krištofom Veselým. Jeho Dedinku v údolí mu zahráli aj pri poslednej rozlúčke v bratislavskom krematóriu.

Lojzo zvíťazil na medzinárodných pretekoch v Berline v roku 1954.

bili svojimi talentmi ligové kluby. Ich „áčko“, v ktorom hrali skvelí bratia Miklasovci, Ondrušek, Cimra, Matlák, Zvolenský a ďalší, nedostalo za celú súťaž ani jeden góľ. Medzi malých chlapcov si príšla zakopat aj vychádzajúca hviezda ŠK Bratislava Ladislav Kubala. V oratóriu našli uplatnenie stolní tenisti, basketbalisti, volejbalisti, kolkári, šachisti a v zime hokejisti.

■ LIAHEŇ NA MILETIČKE

Lojzo s Rudom chodili zo školy rovno na Miletičku, kde zažili aj omše, ktoré sem prišiel pre chlapcov odslúžiť prezident republiky Dr. Jozef Tiso. Mešťanská Lojzo začínal ako futbalový brankár. Okrem toho mu učarovalo divadlo. Z „kikiríka“ – ako hovorili mestiam na státie na hornom balkóne Slovenského národného divadla – nadšene tlieskal Františkovi Krištofovovi Veselému, ktorý zažiaril nesmrteľným šlágom Dedinka v údolí v operete Pod cudzou vlajkou. V saleziánskom divadle si Lojzo spolu s neskorším sólistom spevohry Novej scény Antonom Balázom zahral postavu detektíva v operete Rybári a rímskeho vojaka v operete Mikuláš prichádza.

stolného tenisu: Na majstrovstvách sveta získal päť zlatých, dve strieborné a tri bronzové medaily. Lojzo spolu s ním, Maxom Marinkom a Jánom Kollárikom reprezentovali Slovensko na medzištátnom stretnutí s Rumunskom. Saleziánsky „pingpong“ bol na vysokej úrovni.

■ KRÁĽOVNÁ ATLETIKA

K atletike sa dostal náhodou, keď vo futbalovej šatni našiel gulu. Futbalové ihrisko na Miletičke sa končilo pri starom vojenskom cintoríne. Tu si Lojzo namaloval kruh a začal hádzať. Preteky atlétov bývali pred futbalovými zápasmi. Pri jednom z nich, keď hrala ŠK Bratislava s Trnavou, uvidel Lojzo niekoho hodí disk. Rýchla obrátku a letiaci kotúč mu učarovali. Keď pozorný salezián zistil, že chlapec má o túto disciplínu záujem, tak mu ten disk kupili.

Mešťanka usporiadala majstrovstvá stredných škôl Bratislavu. Lojzo obsadil v guli, disku a oštipe druhé miesto. Porazil ho len Alojz Brhlik, ktorý riadne a pravidelné trénoval za Športový klub Bratislava. O rok neskôr sa prihlásil na dorastenecké majstrovstvá Slovenska a vo svojej vekovej kategórii vytv

Národ očakáva istotu v neistom svete

Reč predsedu MS Mariána TKÁČA na augustovom rokování výboru Matice slovenskej

Áno, treba nám myslieť na budúcnosť, v tej chvíli takú krehkú a ohrozovanú náporom nevitaných hostí. Myslím na záhadných mladých mužov, ktorí sa tlačia do Európy. Aj Štúr napokon chcel, aby mŕtví pochovávali mŕtvy. No k ceste do budúcnosti treba minulosť. A tak si ju pripomeňme a poučme sa z nej.

Ked' pred 153 rokmi 3. augusta 1863 prichádzal do Martina Moysesov kočiar tahaný štyrmi sivkami, zo všetkých strán sa tu nahrnulo množstvo členov Matice a čítelov biskupa. Turčiansky zástup, ktorý mu vyšiel v ústrety až povyše Turčeka, volal: „Sláva, Sláva! Nech žij!“ Po celej trase bielo-modro-červené zástavy, sviatočne oblečený ľud, hudba a neprestajné volanie na slávu. Prešiel cez slávobránu pri vstupe do Martina od Banskej Bystrice, na ktorej svietil text: „Štefanovi Moysesovi, biskupovi, za jeho vernosti k pravde slovenského národa!“ V mene martinškého predstavenstva a mešťanstva pozdravil ho Karol Kuzmány oduševnenou rečou.

■ POVZNÁSAJÚCI DEJ

Moyses zosadol pri katolíckej fare, kde ho pozdravil Ján Francisci, a potom sa stalo niečo neslyšané: k slovenskému veľkňazovi prišlo vyobliekané stoličné úradníctvo na čele s podžupanom, úctivo zaklopali financi a dôstojníci cisársko-kráľovského vojska, na poklonu došlo aj židovské vyslanstvo. Prvý raz sa sklonia muži cudzej moci pred reprezentantom slovenského ducha.

Nasledovali veľmi početné vyslanstvá členov Matice pod vedením Hurbana, Daxnera, Závodníka, župani slovenských žup a mnohí iní. Prišiel aj Rus Gercen, ruský spisovateľ, emigrant stihnutý Viedňou.

Večer bolo mesto bohatoh osvetlené a na vrchoch okolo horeli vatry. Tisice našincov sa hemžilo po krásne zametených martinských uliciach. „Hej, Slováci“ ozývalo sa v nejednom dome a hostinci. Mnohí si spomenuli na 11. august 1852,

Z augustového rokovania výboru Matice slovenskej v Martine.

ked' prichádzal do Martina cisár František Jozef a vzletnou rečou ho vital práve Moyses, vtedy nový banskobystrický biskup.

■ DOBROTA SRDC

Ešte pred poradou u biskupa Moysesa medzi vlniacim sa náromom vyhľadal Francischovo slúžby a doručil mu radostnú zvest' od Jeho Excelencie kráľovského náimestníka grófa Pálfiho: „Jeho cisárske a apoštolské kráľovské Veličenstvo z vlastnej pokladnice na slovenskú Maticu tisíc zlatých rakúskeho čísla najmilostivejšie obetovať ráčilo.“

Takto sa cisár stal zakladajúcim členom Matice.

Vtedy učinil veľké gesto biskup Moyses. So slovami, že v našom národe prevláda napriek všetkým zlým časom dobrota srdca, priložil k svojim predchádzajúcim sto zlatým pre Maticu ďalších dve tisíc. Tisíc zlatých daroval aj chorvátsky biskup Josip Strossmayer, priateľ Slovákov.

Sto zlatých zložil superintendent Kuzmány. Do začiatku augusta sa zozbieralo 94 251 zlatých. Nijaká iná zo slovanských Matic nebola taká bohatá ako slovenská.

■ DOBA SA ZVRTLA

Potom svitol utorok 4. augusta 1863.

Ráno o siedmej slúžil biskup Moyses slávnostnú svätú omšu v katolíckom kostole. Ján Gotčár pripomienul v kázní dejiny Slovanov, oplákavajúcich bitku pri Bratislavе, na Kosovom poli i Bielej hore. Ale čo sto vekov bludných hľdalo, zvrátila sa doba! Prišlo národné prebudenie Slovákov v jubilejných tisícich rok pokreštančenia ich pravotcov. O ôsmej hodine konal superintendent Karol Kuzmány náboženské obrady v evanjelickom chráme.

A národ sa potom hrmul na prvé valné zhromaždenie Matice, ktoré otvoril Ján Francisci. Podávalo sa panovníkovi za povolenie spolu a ocenil pritomnú chvíľu. Požiadal Michala Chrásteka, aby

ako dočasný tajomník robil zápisnicu. Po skončení srdcnej reči zemepanského komisára vyhľásil Francisci zhromaždenie za otvorené. Potom poprosil biskupa Moyseса, aby prevzal predsedníctvo.

A prečíhal správu. Oznámił, že za desať mesiacov od povolenia spolu získaли 441 zakladajúcich členov, 431 stálych riadnych a 122 ročných riadnych členov. Malí aj 1 318 podporovateľov, ktorí zložili najmenej 50 grajciarov. Okrem toho prispelo na Matice menšími príspevkami ďalších 1 250 osôb. Takže dovedno bolo maticiarov na samom začiatku štyritisíce.

■ VÍTANIE STANOV

Povstal výbuch radosť, keď Francisci rozbalil v modrom zamate zaviazané stany Matice slovenskej s jej erbom, na troch vrškoch s dvojitým krížom v bielo-modro-červených farbách, vyšité jeho manželkou Amáliou. Obradne ich zdvihol dovysok a nadseným hlasom povedal: „Toto je naša zlatá bula! To je náš prieprutný list snimajúci z nás bremeno a väzby nevôle a dávajúci nám prvý pôžitok slobody! Toto je zmluva našej národnej jednoty, nášho národného vývinu a rozmnovenia našich duchovných a hmotných sil!“

Štefan Moyses mohol s dojatím označiť, že Matica slovenská sa práve zrodila. Francisci vyzval zhromaždenie, aby si vyslovilo predsedu, ale nemohol ani dokončiť vetu, lebo zhromaždenie búrilo volalo: „Za predsedu prosíme Jeho Excelenciu biskupa Moysesa. Sláva mu!“

Z prvého podpredsedu zvolili superintendenta Karola Kuzmánya, za druhého podpredsedu tiež jednohlasne zvolili turčianskeho archidiakona Jána Országha. Úradníci a výbor boli jednohlasne výkrikom zvolení na návrh predsedu. Okrem Jozefa Miloslava Hurbana, proti volbe ktorého sa nieko ozval. Moyses vtedy pohnutý povedal: „Kto nechce Hurbana, nech ide do kúta.“ A Hurbana potom zvolili veľkou väčšinou. Akurát že zabudli na toho, kto to všetko pripravil – Janka Francisciho...

■ JE ČO PRIPOMÍNAŤ!

Treba si tieto chvíle pripomínať, treba si pamätať na chvíle nevidaného zjavenia tela a duše tohto národa. Po prvý raz sa v novom veku inštitucionalizujú slovenské ambície. Mnohí dnes povedia: a teraz už načo je nám Matica, keď máme štát?

Treba si pripomínať aj slovenskú dobrotu, úžasné bratstvo katolíkov a evanjelikov. Pri slávnostnom obeze na katolíckej fare urobili katolícki kňazi Gotčár a Čulen zberku na vyhorených evanjelikov v Mošovciach a v Blatnici. Biskup Moyses položil na stôl stovku zlatých. Pridali sa aj ostatní a zozbieralo sa vyše dvestopäťdesať zlatých. Úžasná a plodná jednota! Nech vládne medzi nami aj dnes!

V jubilejnom roku Ľudovíta Štúra treba pripomenúť, že v auguste 1863 vzklíčilo zrunko zasiate a orosené obeťami dobrovoľníkov v rokoch 1848 – 1849, v mene a na čele ktorých vyhľásil Štúr prvý raz v novodobých dejinách slovenskú nezávislosť. Urobil tak 19. septembra 1848 na Myjave a ten deň by si zaistie zaslúžil byť Dňom slovenskej nezávislosti. Snivali sme o tom s Drahošom Machalom, skúsmo tú vec presadiť! Ten deň sa v našich dejinách vyrovňa iným pamätným dňom, ba ich prevýšil!

Vo svete plnom chaosu a násilia, ktoré sa priblížilo na dohodenie kameňom aj k našim prahom, tento národ potrebuje odvahu, rozhodnosť, cielavedomosť. Pekne to napísal vo svojej knihe Nie sme tu odvčera Anton Semes: „Nám v prítomnosti prísluší projektovať budúcnosť. A keby politické štruktúry aj zlyhali, ostáva nám tu Matica ako jediná osvedčená ochrankynia nášho národa.“

Matičari, ak chceme zostať osvedčenou ochrankyniou nášho národa i nadväzajú, držme vedno, zjednocujme sa nielen v časoch slávnostných!

Plňme a splňme, čo od nás národ očakáva: istotu v neistom svete.

Medzititulky redakcia SNN

Vlastenci si v Bratislave uctili pamiatku otca národa Andreja Hlinku

Zanechal dielo, ktoré inšpiruje aj dnes

Martin JAVORSKÝ – Foto: SNN

Miestny odbor Matice slovenskej (MS) Bratislava-Ružinov v spolupráci s ústredím ustanovizne, Domom MS v Bratislave a so Slovenskou národnou stranou Bratislava-Ružinov MČ pripravil v deň 77. výročia smrti Andreja Hlinku pietnu spomienku pri jeho pomníku v bratislavskom Ružinove. Počas horúceho nedelňajšieho popoludnia (16. augusta) prišlo na toto vlastenecké podujatie vyše sto Bratislavčanov, medzi nimi aj predsedu Slovenskej národnej strany (SNS) Andrej Danko.

Predsedu Matice slovenskej M. Tkáč ocenil historický prínos Andreja Hlinku pre rozvoj slovenskej štátnosti ako takej.

■ STATOČNÝ POSTOJ

Okrem iného citoval aj bratislavské Židovské noviny, ktoré deň po Hlinkovej smrti na svojich stránkach napísali: „Slovenský národ má veľkého mŕtveho. Oplakáva svojho syna, ktorý hlboko zaryl svoje meno do slovenských dejín. Pred tvárou smrti... priatelia i nepriatelia hodnotia túto vynika-

júcu postavu a prenikavý význam a my židia nemôžeme zostať stranou ... Cilal a vážil si svojich židovských spoluobčanov ... Jeho bystrý zrak spoznal duševné hodnoty ružomberskej židovskej inteligencie, s ktorou sa rád stýkal. Svoju dôveru okázal dal najavo, keď v pamätnom ružomberskom procese roku 1906 za svojich obhajcov si zvolil židovských advokátov ... A keď roku 1909 Ružomberčanov poslali panovníkovi žiadosť, aby v Segedíne uväznený Hlinka bol oslobodený, na žiadosti boli podpisy i všetkých

ružomberských židov ... Keď sa skloníme i my pred pamiatkou tohto muža a zúčastníme sa na smútku slovenského národa, dávame tým čest jeho statočnému zmýšľaniu, ktoré voči nám preukázal. Kiež by sa stal i v tomto smere vzorom tým, ktorí sú povolaní v jeho diele pokračovať.“

■ VKLAD BISKUPA RÁBEKA

Následne podpredseda SNS a historik Anton Hrnko sa zamyslel nad tým, akoby Andrej Hlinka konal dnes. Upozornil a otvorené kriticky

odkázal na skupiny slovenských politikov a aktivistov, ktorí na jednej strane podporujú ultrapravicové zoskupenia na Ukrajine a na strane druhej považujú Hlinku a jeho politickú stranu HSLS za biele miesto našej histórie. Zástupca starostu Mestskej časti Bratislava-Ružinov M. Gajdoš upozornil na morálny a historický odkaz otca slovenského

národa. Počas spevu Hej, Slováci, v podaní FS Bystričan zo Záhorskej Bystrice, predstaviteľa Matice, Slovenskej národnej strany a MČ Bratislava-Ružinov položili k pomníku tohto veľkého Slováka vence. Pokojná pietna spomienka pokračovala svätou omšou, ktorú celebroval v ružinovskom katolíckom kostole biskup Mons. František Rábek.

Podmienky obchodnej verejnej súťaže:

Určuje sa spôsob podávania návrhov na uzavretie kúpnej zmluvy na uvedené nehnuteľnosti a to písomne na adresu vyhľasovateľa v zlepenej obálke výrazne označenej neotváratel: VOS v lehote do 11.9.2015, do ktorej možno návrhy podávať, lehota na oznámenie vybraného návrhu je 18.9.2015. Vyhlásenie a obsah podmienok obchodnej verejnej súťaže bude uverejnený na www.matica.sk a v celoštátnom týždenníku Slovenské národné noviny (§ 282 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb.).

Vyhľasovateľ si určuje právo na zmenu alebo zrušenie uverejnených podmienok a súťaže, toto právo v uverejnených podmienkach súťaže si vyhrali a zmenu alebo zrušenie uverejnej spôsobom, ktorým vyhľásil podmienky súťaže (§ 283 zákona č. 513/1991 Zb.).

Navrhovatelia nemajú nárok na náhradu nákladov spojených s účasťou na súťaži (§ 284 ods. 3 zákona č. 513/1991 Zb.).

Predložený návrh nemožno odvolať, meniť alebo dopĺňať po jeho predložení (§ 285 ods. 1 a 2 zákona č. 513/1991 Zb.).

Vyhľasovateľ si vyhradzuje právo odmietnuť všetky predložené návrhy (§ 287 zákona č. 513/1991 Zb.).

Cenu za nehnuteľnosť je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Ostatné tu osobitne neupravené práva a podmienky obchodnej verejnej súťaže upravujú príslušné ustanovenia § 284 – § 288 zákona č. 513/1991 Zb. Navrhovateľ podaním návrhu vyslovuje súhlas so všetkými podmienkami obchodnej verejnej súťaže.

V Martine 20. 8. 2015

Ing. Marián Tkáč, PhD.
predseda Matice slovenskej

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Dôležitosť tradícií

Cesta na vyvrcholenie matičných slávností do Hrušova v rámci Hontianskej parády bola krasia, keby sme mali diaľnice. No mali by sme ešte Parádu, keby do Hrušova viedla diaľnica? Kam totiž prídu diaľnice, tam „nová kultúra“ zhľtnie tradičnú. Namiesto Parády bude Pohoda. A viete, kto všetko sa nadchýna symbolom dvoch ľudských vajíčok, embryí. Symbolom Parády je voz s koníkom, teda práca, zber úrody, kosenie, mlátenie, pečenie. Na Paráde sa hľadí dopredu cez osvedčené hodnoty, na Pohode... Farmár hľadá ženu, menia sa manželky, nikto nie je dokonalý... to veru nie sú slovenské tradície. Vďaka „parádnikom“ za udržiavanie našich tradícií! Napokon starosta Bendík a matičiar Brloš boli medzi šestdesiatimi oceňenými osobnosťami za činy na prospěch Matice a národa.

Svet nežičí tradíciam. Najneskôr od čias Antonia Gramsciego (1891 – 1937), talianskeho komunistu, ktorý sa pred Mussoliniom zachránil útekom do Moskvy. A tam vydesený bolševickým terorom postavil marxizmus „na hlavu“: dôležitejšie je vedomie ako bytie, revolúciu nemožno ohraňčiť primitívnym terorom, treba zvíťaziť v oblasti vedomia, v boji o „duše a postoje“. Príšiel na nutnosť konvergencie, premenu kapitalizmu do podoby modifikovaného komunizmu. Predvídal, či „predpísal“ dnešný globalizmus, „súlad“ dvoch programovo zdanlivých protikladov: komunizmu a kapitalizmu. Neplní sa vari dnes Gramscioho sen o svetovej vláde, o globalizácii (diaľnici) do každej dediny, o terore prikrytom politickou korektnosťou bez primitívnych táborov práce a smrti, väznenia, poprav alebo ďalších fyzických foriem násilia?

Aj preto sú dôležité tradície, pripomínanie si svojich slávnych mužov. Teda aj Andreja Hlinku. Politika, aký nám dnes chýba. Zjednocovateľ s neutrálnymi morálnymi princípmi. V nekrológu Židovských novín z 19. augusta 1938 mala pravda o ňom takúto podobu: „Keď sa skloníme i my pred pamiatkou tohto muža a zúčastníme sa na smútku slovenského národa, dávame tým čest jeho statčnému zmýšľaniu, ktoré voči nám preukázal. Kiež by sa stal i v tomto smere vzorom tým, ktorí sú povolaní v jeho diele pokračovať.“ Neváhajme teda, pokračujme v jeho diele rovako, ako v ňom pokračovali jeho najbližší nasledovníci. Ide predsa o našu prítomnosť a budúcnosť.

vydavatel.sk

SLOVAKIA | ONLINE

• tasr •

ZO ŽIVOTA MATICE SLOVENSKEJ

Rokovala odborná komisia výboru MS pre členské hnutie a mládež

O zlepšovaní podmienok na matičné aktivity

Na rokovanie odbornej komisie výboru Matice slovenskej pre členské hnutie a mládež v Martine sa koncom júla v Martine zúčastnili jej členovia a všetci zamestnanci Členského ústredia, ktorí podporili toto stretnutie odbornými stanoviskami. Stretnutie otvoril predseda komisie Pavol Mihál a predstavil program, ktorý bol zameraný na rozvoj Oblastných stredísk Matice slovenskej (DMS a OPMS) a členského hnutia na Slovensku.

Z návrhov, ktorých na prerokovanie sa dostalo niekoľko desiatok, môžeme spomenúť iniciatívu

podpredsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera, ktorý navrhoval minimálne dvojnásobné zvýšenie podpory miestnej a regionálnej kultúry pre odbory Matice slovenskej v roku 2016 a aktivít, ktoré budú zamerané na regionálne významné udalosti či osobnosti daného regiónu. Pozornosť si tiež zasluží návrh predseda komisie Pavla Mihála na zriadenie Oblastného pracoviska Matice slovenskej v krajskom meste Trnava od 1. januára 2016. Práve v Trnave sa podarilo nadviazať rokovania s majitelia priestorov v samom centre Trnavy, ktorí ich Matici slo-

venskej ponúkajú na kancelárske priestory za symbolické jediné euro nájomného na celý rok.

Všetky tieto návrhy, ale aj ďalšie podnety komisie navrhla na prerokovanie v predsedníctve Matice slovenskej a následne vo výbere MS. Komisiu pre členské hnutie a mládež tvoria zástupcovia všetkých regiónov Slovenska, čo zaručuje jej objektivnosť aj odbornosť. Môžeme aj takto vyzvať členov MS, aby prostredníctvom svojich zástupcov vo výbere MS predkladali komisiu návrhy na zlepšenie podmienok členského hnutia. (pm)

Jubilejný Národný výstup na Kriváň po príklade národovcov

Posvätný vrchol Slovákov privítal vlastencov

Peter VRLÍK – Foto: autor

Jubilejný šesťdesiaty Národný výstup na Kriváň sa uskutočnil 14. a 15. augusta. V roku 1955 obnovili tradíciu výstupov na Kriváň slovenští turisti na počesť výstupov našich národovcov, ktorí tiež uskutočňovali vychádzky na tento posvätný vrchol Slovákov. Tohto roku sa podujatie nieslo aj v znamení iného dôležitého výročia. Výstup sa konal v roku Ľudovíta Štúra, ktorého dvojsté výročie narodenia si tohto roku pripomíname. Organizátormi podujatia bol Klub slovenských turistov Liptova, Matica slovenská, mesto Vysoké Tatry, mesto Liptovský Mikuláš a obec Pribylina.

Jubilejný šesťdesiaty Národný výstup na Kriváň sa uskutočnil 14. a 15. augusta. V roku 1955 obnovili tradíciu výstupov na Kriváň slovenští turisti na počesť výstupov našich národovcov, ktorí tiež uskutočňovali vychádzky na tento posvätný vrchol Slovákov. Tohto roku sa podujatie nieslo aj v znamení iného dôležitého výročia. Výstup sa konal v roku Ľudovíta Štúra, ktorého dvojsté výročie narodenia si tohto roku pripomíname. Organizátormi podujatia bol Klub slovenských turistov Liptova, Matica slovenská, mesto Vysoké Tatry, mesto Liptovský Mikuláš a obec Pribylina.

Slávostné otvorenie Národného výstupu na Kriváň sa uskutočnilo v Novom Smokovci pred hotelom Svišť. O kultúrny program sa postarala Folklórna skupina Bystrianka. Potom sa k prítomným prihovoril Ján Blháč, primátor Liptovského Mikuláša, Ján Mokoš, primátor mesta Vysoké Tatry,

a Marián Tkáč, predseda Matice slovenskej. Predseda našej národnej a kultúrnej ustanovizne pripomenal vychádzky štúrovcov na Kriváň, ako aj osobnosť veľkého Slováka Ľudovíta Štúra.

■ V DAXNEROVOM SEDLE

Od ranných hodín prídili na vrchol Kriváňa stovky turistov. V Daxnerovom sedle dostávali účastníci odznaky venované tomuto jubilejnemu výstupu. Na vrchol prichádzali prví účastníci krátko predpoludním. Najprv Milan Stromko zarecitoval báseň Júliusa Lenka Štúrovci na Kriváni, potom sa k prítomným prihovoril riaditeľ Domu MS v Liptovskom Mikuláši Marek Nemec, člen celoslovenského výboru MS, poslanec Mestského zastupiteľstva v Liptovskom Mikuláši. Vyzval prítomných, že tak ako teraz stojí Slováci bok po boku, tak by to malo byť aj v politickom živote, kde

by každý mal byť najprv Slovákom až potom ľavičiarom alebo pravičiarom. Apeloval na vlastenectvo a na odkaz Ľudovíta Štúra. Pripomenal, že toto významné podujatie sa neteší pozornosti našich médií. Televízne stanice a redakcie novín zaujímajú viac škanďaly ako významné národné akcie.

■ TATRY S BLESKAMI

Tohto roku sa príroda naozaj vyšantila, po slnečných dňoch v Tatrách nastalo búrkové obdobie. Pri speve našej národnej hymny naozaj sa nad Tatrou blýskalo a hromy bilo div. Dokonca padali aj krúpy. Akoby symbolicky sa nad našou krajinou zamrazilo tak ako po mnoho stáročí, ale vždy sa vysnilo a nás národ sa prebudil do slnečných a krásnych dní...

Večerných hodinách sa v autokempingu v Račkovej doline, kde boli ubytovani účastníci Národného výstupu na Kriváň, uskutočnilo jeho slávostné ukončenie s kultúrnym programom, na ktorý pozýval bubeník. Zhromaždených pozdravili Rudolf Urbanovič, viceprimátor mesta Liptovský Mikuláš, Jindro Racek, predseda sekcie pešej turistiky KST, za Maticu slovenskú vystúpil s príhovorom Marek Nemec a starosta obce Pribylina Milan Kohút. Potom už improvizovaná scéna v prírode patrila členom Matičnej divadelnej ochotníckej scény z Liptovského Mikuláša. Uviedli dramatické pásmo Trnístá cesta Štúrova, ktoré si pozrel rekordný počet sto-päťdesiat divákov. Zástupcovia obce Pribylina, mesta Liptovský Mikuláš, Klubu slovenských turistov a Matice slovenskej zapálili potom symbolickú vatru, pri ktorej posedenie trvalo do neskôrých večerných hodín.

Deti k veľkému Štúrovemu jubileu

Trnavský samosprávny kraj a Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave vyhlasujú literárnu súťaž vo vlastnej literárnej tvorbe Slovensko očami detí pri príležitosti dvojitého výročia narodenia Ľudovíta Štúra. Na súťaži sa môže zúčastniť každý dieťa vo veku do pätnásť rokov, ktoré žije na Slovensku, prácou v poézii alebo próze písanou po slovensky. Námet je ľubovoľný (potulky po Slovensku, zážitky z prázdnin, krásy Slovenska), rozsah maximálne tri strany formátu A4,

pričom text musí byť napísaný iba na počítači. Prácu treba odovzdať v elektronickej forme na adresu: detske@kniznicatrnav.sk a jeden vytlačený exemplár treba zaslať na adresu:

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave, Rázusova ul. 1, poštový priečinok 29, 918 20 Trnava do 31. októbra 2015. Súťaž je neanonyná, preto na každú prácu treba uviesť meno, priezvisko, vek, bydlisko alebo adresu školy, ktorú súťažiaci navštievuje. Vítazné

práce budú uverejnené v časopise mladých čitateľov Čaruška č. 2/2015 a ich autori ocenení diplomom a knižnými cenami. Viac informácií na: detske@kniznicatrnav.sk, 033/5511782, kl. 15.

PRIPOMÍNAME SI

29. augusta

– stodvadsaťpäť rokov od narodenia výtvarníka Maximiliána Schurmannu (1890 – 1960), umelca so širokým spektrom tvorby, bol výnimočne vzdelaným a svetovo rozhľadeným umelcom; jeho mimoriadne vzácné dielo z obdobia prvej svetovej vojny sa za neznámych okolností stratilo

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi sa v Košiciach uskutočnilo prvé slovenské divadelné predstavenie, na juhisku Mestského divadla uviedli hru Martina Rázusa Hana v naštudovaní bratislavského SND (1920)

– hárzanársky reprezentant Tomáš Straňanský oslaví tridsaťpäťku

30. augusta

– stotridsať rokov od narodenia významného architekta medzivojnového obdobia Fridricha Weinwurma (1885 – 1942), autora modernej sociálnej výstavby so skromnejšou, ale kompletnou vybavenosťou (obytné domy UNITAS, sídlisko Nová doba v Bratislave), zastreliho v roku 1942 v ilavskej väzniči

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi sa narodil architekt a sochár Štefan Belohradský (1930 – 2012), na Svetovej výstave v Osake oceňili jeho plastiku pre firmu Mitsubishi Zlatou medailou

31. augusta

– pred štyridsiatimi rokmi zomrel známy košický maliar a litograf Július Bukovinský (1903 – 1975)

– syn prezidenta M. Kováča Michal Kováč ml. bol pred dvadsiatimi rokmi za nevyjasnených okolností zavlečený do Rakúska

1. septembra

– pred sto osemdesiatimi piatimi rokmi (1830) na počesť korunovácie cisára Ferdinanda V. za uhorského kráľa upiekli bratislavskí pekári nové žemle, císařské, teda keiserni, tak vznikli kajzerky, ktoré sa zachovali dodnes

– v roku 1870 dali do užívania železničné spojenie košicko-bohumínskej trate Košice – Kysak s odbočkou do Prešova; 145. výročie

– pred sto dvadsiatimi rokmi (1895) sa začala premávka na železnici z Popradu cez Studený Potok do Tatranskej Lomnice

2. septembra

– po slávostných omšiach po Európe nad oslobodením Nových Zámkov spod tureckého panstva slúžil Te Deum v roku 1685 aj pápež Inocent XI. v Ríme

– stošesädesiat rokov od narodenia neúnavného organizátora života Slovákov v Amerike Štefana Furdeka (1855 – 1915), pričom pri vtedajších komunikačných možnostiach bolo organizovanie roztrúsených krajanov po kontinente umením i obetavosťou

3. septembra

– tristosedemdesiatpäť rokov od narodenia stredovekého slovenského spisovateľa Daniela Sinapia Horčičku (1640 – 1688)

– pred sto pätnásťimi rokmi sa konal v USA prvý Slovenský deň v Amerike (1900), zišlo sa vyše desaťtisíc ľudí, organizoval ho práve Š. Furdek

4. septembra

– pred päťdesiatimi piatimi rokmi (1960) zaviedli elektrinu do poslednej slovenskej obce Zlatá Baňa

– sedemdesať päť rokov oslavuje spisovateľ literatúry faktu Igor Kšiňan (Stopa v piesku, My v Európe a i.)

(jč)